

GU JOURNALLEN

NR 1 | FEBRUARI 2013

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Månar om gott arbetsklimat

Ulla Eriksson-Zetterquist leder forskningsinstitutet GRI sid 18

FÄRRE DISPUTERAR

Mest tappar
humanisterna

SID 4

ARVID CARLSSON 90 ÅR

Nobelpristagaren slår
inte av på takten

SID 14

CROWDSOURCING TAR ÖVER

När forskningen
görs av amatörer

SID 16

Bra omvärldskoll helt nödvändigt

GÖTEBORGS UNIVERSITET har under flera år präglats av förnyelsearbete. Bakgrunden är ökade krav, intresse och behov från omvärlden. Olika samhällsaktörer lyfter fram betydelsen av högre utbildning och forskning. De vill också gärna vara med och påverka vår utveckling.

Som universitet måste vi kunna leva upp till det omgivande samhällets förväntningar och samtidigt vara obundna av politiska, ideologiska och ekonomiska intressen. Det är därför viktigt att ha en tydlig färdriktning och mål för verksamheten. Det har vi förtydligat genom vår nya vision med mål och strategier, *Vision 2020*, som sträcker sig från 2013 och fram till 2020.

NÄR VI NU implementerar vår nya vision är målet att tillvarata och utveckla universitetets alla olika områden. Utifrån den handlings- och verksamhetsplan som universitetsledningen och universitetets fyra vicerektorer tog fram under hösten, har fakulteter och institutioner utvecklat sina egna handlings- och verksamhetsplaner. Under ett par veckor i januari var vi i universitetsledningen runt och träffade alla prefektråd samt ledningarna för Universitetsbiblioteket och Gemensamma förvaltningen. Syftet var bland annat att diskutera handlingsplanerna och hur man arbetat med dessa. Det blev möten med stort engagemang och spännande diskussioner. Rekrytering lyftes genomgående som en av de viktigaste framtidsfrågorna. Vi noterade också att alla fakulteter beskrivit hållbar utveckling som ett viktigt område att arbeta med.

ATT BIDRA TILL ett långsiktigt hållbart samhälle där sociala, ekonomiska och ekologiska aspekter beaktas är en stor utmaning, men också en möjlighet för oss som universitet. Jag ser det som en del av universitetets samhällsuppdrag. I det ingår att kunna erbjuda våra studenter utbildningar, program och kurser som ger var och en kompetens att möta en arbetsmarknad i ständig förändring. Samhällets behov av specialist- och generalistkompetens ökar. Det är därför av stor

FOTO: JULIA LANDGREN

vikt att både den privata och den offentliga arbetsmarknaden öppnar för rekrytering av bred kompetens. Vi har alla ett ansvar för att tillgodose framtida kompetens.

ALL UTBILDNING SKA vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund. För att detta ska ske, måste våra lärare ges förutsättningar att bedriva högkvalitativ forskning men också att vara de goda pedagoger som krävs för att ge studenterna såväl kunskap som förmåga till kreativt och kritiskt tänkande.

Mot bakgrund av vår vilja att utveckla universitetet som samhällsaktör samt det ökade intresset från samhället utanför, behöver vi noggrant följa vad som händer i omvärlden. Ju bättre kunskap vi har om vad som pågår utanför den egna verksamheten och vilka de verkliga utmaningarna är, desto bättre förutsättningar har vi att utvecklas som lärosäte och nå framgång när det gäller att öka Göteborgs universitets konkurrenskraft inom forskning och utbildning samt attrahera nya studenter, lärare och forskare.

PAM FREDMAN

GUJOURNALEN

 EN TIDNING FÖR GÖTEBORGS
UNIVERSITETS MEDARBETARE

Februari 2013

**CHEFREDAKTÖR &
ANSVARIG UTGIVARE**
Allan Eriksson 031 - 786 10 21
allan.eriksson@gu.se

REDAKTÖR & ST ANSVARIG UTGIVARE
Eva Lundgren 031 - 786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF OCH REPRO
Johan Wingborg 031 - 786 29 29
johan.wingborg@gu.se

GRAFISK FORM & LAYOUT
Anders Eurén 031 - 786 43 81
anders.euren@gu.se

MEDVERKANDE SKRIBENTER

 Helena Svensson, Annika Hansson
och Krister Svahn

KORREKTUR

Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

BITR. GRAFISK FORMGIVARE

Björn Eriksson

ADRESS

 GU Journalen,
Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

E-POST

gu-journalen@gu.se

INTERNET

www.gu-journalen.gu.se

UPPLAGA

5700 ex

ISSN

1402-9626

UTGIVNING

 7 nummer/år
Nästa nummer utkommer
den 26 mars

MANUSSTOPP

8 mars 2013

MATERIAL

 För obeställt material ansvaras ej
För ej signerat material ansvarar
redaktionen

Citera gärna, men ange källan

ADRESSÄNDRING

Gör skriftlig anmälan till redaktionen

OMSLAG

 Ulla Eriksson-Zetterquist,
föreståndare för Gothenburg Research Institute
Foto: Johan Wingborg

TRYCKERI

Billes Tryckeri AB

**GÖTEBORGS
UNIVERSITET**

REKTOR HAR ORDET

- 2 Så kan vi öka GU:s konkurrenskraft

NYHETER

- 4 Antalet avhandlingar vid GU har gått ner med mer än 30 procent på fem år
- 6 Ingen gemensam fysikinstitution mellan GU och Chalmers
- 7 GU ska ta upp kampen om amerikansk finansiering
- 8 Kritik mot kritiken. HSV utvärderar utan ordentligt underlag
- 9 Richard Neutze och Gergely Katona på tio-i-topplistan
- 10 PIL-enheten vill skapa en pedagogisk akademi
- 12 Här får du hjälp med svenska och engelska

REPORTAGE

- 14 Arvid Carlsson - en 90-åring med ständigt nya projekt
- 16 Crowdsourcing gör dig till medborgare i Vetenskapens republik

PROFILEN

- 18 Organisationsforskaren Ulla Eriksson-Zetterquist ifrågasätter trender

SAMTAL MED FORSKARE

- 22 Refererar du ofta för att alla andra gör det?

PÅ FRITIDEN

- 24 Björn Billing: Tålmod är ett måste för en naturfotograf

REPORTAGE

- 26 Amerikanskan Lauren Meiss söker botemedlet till sin sjukdom vid GU
- 28 Möt Laura J Downing, Sveriges enda professor i afrikanska språk
- 30 Sixten Heymanpristagaren Erik Sturkell åker jorden runt i jakt på kratrar

DEBATT

- 32 Bo Rothstein vägrar byta kön

KRÖNIKA

- 33 Allt större krav på förändring och förnyelse, menar idéhistoriker Sverker Sörlin

NYTT OM FOLK**SPIKAT**

- 36 Lisa Wiklund om japaner i New York

Gratis språkvård

John Löwenadler och Carina Carlund hjälper dig med både svenska och engelska.

Arvid Carlsson 90 år

Har inga planer på att dra sig tillbaka utan väntar fortfarande på nya forskningsresultat.

Organisationsforskare

Ulla Eriksson-Zetterquist studerar vad som händer när IT tar över på jobbet.

Naturen i fokus

Björn Billing har fotograferat många platser jorden runt.

Redaktionen: Hur hanterar du informationsfloden?

VI STARTAR DET NYA året med hela 36 sidor, men trots det får vi ändå inte plats med allt. Det finns precis hur mycket som helst att bevaka inom universitetsvärlden. Inget nyårslofte men vår ambition i år är att göra fler jämförelser med andra lärosäten, inte bara i Sverige utan också med våra nordiska grannländer. Det finns ett nordiskt nätverk som samlar redaktörer från de flesta universitet och högskolor. Här finns stora möjligheter till samarbete om temaartiklar och utbyte av tankar och idéer.

Att vi lever i ett informationssamhälle, där de sociala medierna dominerar, har knappast undgått någon. Vi översköjs av alltmer information, i alltfler kanaler, och frågan är hur mycket vi maktar med. I boken *The information diet – a Case for Conscious Consumption* (Information till döds på svenska) jämför den amerikanske författaren Clay A Johnson informationsfrossan med skräpmat-kulturen. Skräp in, skräp ut. Man blir fet och sjuk av fett, salt och socker. Och man blir stressad, avtrubbad och dum av

för mycket vanföreställningar och lättuggad bekräftelse på internet. Hur medvetna är vi om denna överbelastning och hur hanterar vi alla dessa ständiga intryck?

ÄVEN FORSKNINGEN genomgår ett paradigmskifte, där enorma datamängder måste hanteras med ny teknik. Ett annat sätt som blir allt vanligare är att forskargrupper tar hjälp av intresserade amatörer som kan bearbeta information i väldig mängd. En uppgift som vore omöjlig

för en enskild forskare. Dagens teknik möjliggör detta men det väcker samtidigt svåra frågor.

Något som skiljer forskning från allmänt tyckande är att forskare testar teorier som bygger på tidigare forskningsresultat. Detta sker genom ett ständigt refererande som enligt Daniel Uhnöo kanske har gått för långt. En fara som han ser är att det leder till en försiktighet att komma fram till något unikt eget. Den som följer en redan uttänkt teori kanske inte ens ser det som säger emot.

Allt färre disputerar

Antalet disputationer vid Göteborgs universitet har gått ner kraftigt på fem år.

Särskilt hårt drabbad är Humanistiska fakulteten. Men än är botten knappast nådd.

2008 VAR VISSERLIGEN något av ett rekordår med 322 publicerade avhandlingar vid Göteborgs universitet. Antalet har annars legat runt 300 det senaste decenniet. Men 2012 innebar en bottennotering med endast 242 publicerade avhandlingar. Man får gå femton år tillbaka i tiden för att hitta liknande siffror.

STÖRST NEDGÅNG står Humanistiska fakulteten för. Där har antalet disputationer gått ner till cirka hälften på fem år.

– Det finns flera orsaker, förklarar dekan Margareta Hallberg. På grund av stora underskott, följt av sparkrav från GU:s styrelse, fick fakulteten från och med 2006 kraftigt dra ner antalet

doktorandanställningar. År 2009, när den ekonomiska situationen trots besparingar var katastrofal, antogs inga nya forskarstuderande alls. Det innebär att mängden avhandlingar kommer att gå ner ännu mer runt 2015–2016.

FÅ FORSKARSTUDERANDE innebär små forskarmiljöer. Ett argument för Humanistiska fakulteten att slå samman flera små institutioner till nuvarande sex var just att skapa samarbeten över ämnesgränserna. Dessutom övergick fakulteten 2010 till den så kallade Århusmodellen. Den innebär att det är fakulteten, inte de enskilda ämnena, som har ansvar att skapa forskarmiljöer och utse lämpliga doktorander.

Men eftersom universitetets nya organisation bland annat betyder att ansvaret för doktorandanställningar nu ligger hos institutionerna har denna möjlighet försvunnit.

- SÄRSKILT FÖR de små ämnena är det därför viktigt att vi skapar fler fakultetsgemensamma kurser samt ökar samarbetet med andra lärosäten, påpekar Margareta Hallberg.

Också på Sahlgreiska akademien har antalet disputationer gått ner. Men någon enkel förklaring kan vicedekan Kristoffer Hellstrand inte ge.

– Ser man till antalet antagna doktorander 2012 är trenden den motsatta: vi antog då hela 156 nya doktorander, vilket är ovanligt många! Det innebär att drygt hälften av GU:s alla forskarstuderande finns vid Sahlgreiska akademien. Vi har cirka 7 sökande per tjänst så utifrån det perspektivet

Kristoffer Hellstrand

Olof Stenman Johansson

Margareta Hallberg

tivet oroar jag mig inte. Men om inte GU centralt ger stöd till doktorandutbildning kommer antalet forskarstuderande inom grundforskningen inom några år att minska kraftigt.

FRÅN OCH MED 1 juli 2015 ska nämligen alla doktorander vid GU ha anställning redan från första dagen. Fram till dess kommer de nuvarande utbildningsbidragen att successivt fasas ut. Men reformen är dyr vilket bland annat fått konsekvenser för Naturvetenskapliga fakulteten

	Humanistiska fakulteten	Handelshögskolan	IT-fakulteten	Konst
2008	47	43	5	5
2009	25	12	3	7
2010	34	25	4	5
2011	29	22	3	8
2012	21	19	4	4

	Naturvetenskapliga fakulteten	Sahlgrenska akademien	Samhällsvetenskapliga fakulteten	Utbildningsvetenskapliga fakulteten
2008	47	130	34	11
2009	37	159	37	15
2010	42	136	26	18
2011	49	106	32	15
2012	49	105	31	9

Totale antalet publicerade avhandlingar

2008	2009	2010	2011	2012
322	295	290	264	242

»Den grundvetenskapliga forskningen kommer att drabbas hårt.«

KRISTOFFER HELLSTRAND

som antar betydligt färre doktorander i år än tidigare. Och med nuvarande antal utbildningsbidrag blir merkostnaden för Sahlgrenska akademien hela 25 miljoner kronor per år, förklarar Kristoffer Hellstrand.

– Den grundvetenskapliga forskningen kommer att drabbas hårt, eftersom det i första hand är där man använt utbildningsbidrag. De är nämligen skattefria med minimala OH-påslag, till skillnad från anställningar. Det är svårt att se någon annan lösning än att forskargrupperna väljer att avstå från att anställa doktorander. Men färre doktorander innebär också att akademins yngre lärare får svårare att meritiera sig. Bara merkostnaden för en doktorandlön utgör en stor del av till exempel ett anslag från Vetenskapsrådet. Det blir därför svårare för unga forskare att meritiera sig för högre tjänst, eftersom forskarhandledning är ett krav vid utnämning av lektorer och professorer.

OLOF JOHANSSON STENMAN, prodekan på Handelshögskolan, håller med om att doktorandanställningarna kommer att göra det besvärligt särskilt för mindre institutioner att finansiera doktorander.

– Jag tycker i och för sig att utbildningsbidragen var ganska generösa. Men om det nu blir så att alla lärosäten i landet satsar på anställningar får vi ett enhetligt system, och enhetlighet i sig är förstås bra. Jag är dock inte säker på att alla verkligen kommer att göra på samma sätt.

Olof Johansson Stenman påpekar också att för grundutbildningen får lärosätena betalt från staten. För forskarutbildningen däremot får varje universitet självt avgöra hur mycket av fakultetsmedlen som ska avsättas. Det leder till att det finns svaga incitament att satsa just på den. Samtidigt menar han att det kan finnas goda skäl att prioritera kvalitet istället för kvantitet.

- MEN DET ÄR KLART att det finns en gräns för hur liten en forskarmiljö bör vara. Institutionen för nationalekonomi har exempelvis hanterat problemet genom att bara anta till forskarutbildningen vartannat år. Ett annat sätt kan vara att starta forskarskolor samt att samarbeta mer med andra nordiska lärosäten.

För Sahlgrenska akademien är externa anslag ett naturligt sätt att finansiera klinisk forskning. Men vid andra fakulteter är det

svårt att hitta andra sponsorer.

– De stora finansiärerna, som exempelvis Vetenskapsrådet, ger inte medel till doktorandprojekt, möjligen kan det ingå doktorander i projektet, förklarar Olof Johansson Stenman. Det finns områden inom arbetsmarknaden som har brist på forskarutbildad personal och om regeringen ser det som ett problem kommer det kanske extra satsningar där, men det är ingenting vi vet något om idag.

YTTERST FÅ humanistiska institutioner har externt finansierade doktorander, påpekar Margareta Hallberg.

– Jag anser dock att det är helt rimligt att doktorander får anställning och lön från det de antas, såsom det varit länge hos oss. Och min bestämda uppfattning är att vi måste göra andra överväganden än att stoppa antagningen av doktorander om ett ekonomiskt underskott skulle uppträda igen. För forskarutbildningen är av största vikt för ett ämnes utveckling och framtida kompetensförsörjning.

EVA LUNDGREN & ALLAN ERIKSSON

CITATET

» Det finns tecken på protestmentalitet särskilt bland yngre akademiker och forskare som har genomskådat frihetsbluffen – det vill säga att akademisk frihet är rätten för högskoleledningar att befalla över kolleger som ofta står dem över i eminens och redlighet.

Och vore någonting att önska sig – att 2013 blev den akademiska ore-dans år. «

Anders Björnsson, som på Newsmill efterlyser ett upprop för akademiskt frihet under 2013.

44 miljoner plus förra året

► **Det ekonomiska resultatet** blev 44 miljoner kronor bättre än vad man trodde i början av 2012.

Förklaringen är att bidragen från forskningsrådet ökade kraftigt.

– Det är förstås i grunden positivt att vi får fler externa bidrag men vi borde ha bättre uppföljning och kontroll av detta, säger ekonomidirektör Lars Nilsson.

Rektor kommer nu att ställa krav på att fakulteterna lämnar in detaljerade planer för hur de ska använda sina överskott under de kommande åren.

Trots goda tider har GU idag färre lärare och forskare jämfört med 2011. Enda ljuspunkten är fler anställda forskarstuderande. Den största minskningen har dock skett bland administratörer.

Det är framför allt tre fakulteter som redovisar ett bättre resultat än väntat: Samhällsvetenskapliga fakulteten, Handelshögskolan och Sahlgrenska akademien. Däremot ser det inte alls lika ljust ut inom Naturvetenskapliga fakulteten och Konstnärliga fakulteten som båda brottas med hur de ska vända det ekonomiska läget.

Lars Nilsson efterlyser annars stora satsningar för att inte ytterligare öka det ackumulerade överskottet som idag ligger på 850 miljoner kronor.

– Försiktigheten ligger som tung vät filt över oss. Jag tycker det är fel att inte anställa fler lärare och forskare när det finns överskott inom utbildning och forskning.

En preliminär prognos för 2013 ligger på 50 miljoner kronor i beräknat minusresultat.

Snart dags för nya externa ledamöter

► **Arbetet med att** nominera externa företrädare till universitetsstyrelsen har inletts. Det är ett nytt nomineringsförfarande som för GU:s del innebär att det är Lars Bäckström, landshövding i Västra Götaland, som blir ordförande i nomineringsgruppen. I denna ingår även Christina Rogestam, bland annat före detta chef för Akademiska Hus, och studentrepresentanten Klara Gustafsson. Mandatperioden för de nya ledamöterna börjar 1 maj.

"Alla hinder ska bort"

Någon gemensam fysikinstitution blir inte av. Trots det är läget bättre än någonsin tidigare för utökat samarbete.

Den bedömningen gör Jan Smith som på rektoreernas uppdrag utrett samverkan mellan GU och Chalmers.

– **EN LÅNGTGÅENDE** samverkan är av största betydelse för båda lärosätena och för Västsverige. Viljan finns, ingen tvekan om det, sammanfattar Jan Smith, dekan vid IT-fakulteten på GU och professor i datavetenskap på Chalmers, den tiosidiga rapporten som visar på hur man kan jobba vidare.

Från början var förhoppningen att bilda ytterligare integrerade institutioner, mest lovande såg det ut inom fysik. I februari förra året släppte därför Jan Smith en delrapport där han föreslog bildandet av en gemensam fysikinstitution. Men när det var dags att sjösätta planerna tog det stopp.

– Det var synd med tanke på de goda förutsättningarna. Fysik har tidigare varit en gemensam institution och alla som jag talade med under hösten 2011 var positiva till planerna. Men motståndet bland delar av personalen på fysikinstitutionerna var för stort. Även om många är besvikna är det ingen idé att gräma sig.

PREFEKTERNA PÅ fysikinstitutionerna kom fram till att det var lönlöst att driva igenom planerna och Jan Smith fick gå tillbaka och jobba vidare. Nu i januari blev han klar med slutrapporten.

– Det viktigaste budskapet är att det finns en stor potential för samverkan inom nästan alla delar av GU och Chalmers, här finns folk som sysslar med liknande saker och som vill fördjupa samarbetet. Jag blev själv överraskad över den positiva attityden, inte minst till gränsöverskridande samarbeten mellan olika kompetenser.

HAN ÄR INTE SÅ bekymrad över samarbetet inom forskning, där forskarna söker upp varandra. Däremot finns det en massa hinder inom administration och grundutbildning.

– Det vimlar av hinder. Att komma tillrätta med dem måste ha högsta prioritet. Här krävs det att rektorerna och styrelsen uttalar sig kraftigt så att alla delar av organisationerna förstår betydelsen av samverkan.

Några exempel på skillnader

är: olika system för administration och ekonomi, olika IT-system och till och med olika terminstider.

– **NÄR DET GÄLLER** terminstider har Chalmers bestämt sig för att göra som övriga Sverige. Men sammantaget är det fullt med stora och små saker som tar tid att förändra. Det är inget man löser över en natt.

Jan Smith drar också slutsatsen att stora vinster kan uppnås genom gemensamma kurser inom grundutbildningen.

– Potentialen för fler samordnade kurser är stor men även för gemensamma program med "joint degrees", det vill säga examen från båda lärosätena.

»Men motståndet bland delar av personalen på fysikinstitutionerna var för stort.«

JAN SMITH

RAPPORTEN INNEHÅLLER även några konkreta åtgärder. Bland annat att det inrättas ett samverkansutskott för både administration och grundutbildning, liknande det som idag finns för infrastrukturer för forskning.

Dessutom föreslår han att nya gemensamma centrumbildningar får ekonomiskt stöd, åtminstone i uppstarten.

Det har ju funnits tankar på att slå ihop GU och Chalmers, men varför är det omöjligt?

– En sammanslagning skulle givetvis ge stora samordningsvinster och dessutom resultera i en ordentlig klättring på rankinglistor. Men det är inget som finns på kartan för ögonblicket. Chalmers ser sig som en snabb och kraftfull aktör och det kan vara en fördel att inte vara alltför stor. Dessutom finns det olika varumärken som både GU och Chalmers värnar om.

Hur ser tidsplanen ut? När ska de stora hindren vara undanröjda?

– Det vore orealistiskt att påstå att vi är klara om tre år, men det här är en process som sätter igång direkt. Man kan aldrig säga något säkert om framtiden men en utökad samverkan har stor betydelse för hela Västsverige.

Jan Smith, som jobbat länge på GU och Chalmers, tycker ändå att det har hänt mycket jämfört med för tio år sedan.

– Då var det mycket hårdare motsättningar. Visst kan det finnas en del personkonflikter idag men det har skett en snabb omsvängning. Den generation som dominerar idag är mer inriktad på öppet och fördjupat samarbete. Då gäller det att få bort administrativa hinder.

FAKTA

Vid GU och Chalmers finns tre integrerade institutioner: matematiska vetenskaper, data- och informationsteknik samt institutionen för tillämpad IT. Det finns två gemensamma paraplyorganisationer: Göteborgs miljövetenskapliga centrum (GMV) och IT-universitetet. 10 gemensamma centrumbildningar, exempelvis Centrum för systembiologi, Centrum för urbana studier, Lighthouse och Mistra Urban Futures. Kommande planer på gränsöverskridande forskning förväntas ske inom bland annat Life Science, Science and Technology Studies och e-Science.

Läs rapporten på:
<http://medarbetarportalen.gu.se/aktuellt/aktuella-projekt/>.

ALLAN ERIKSSON

Enklare att söka anslag från USA

GU ligger långt efter när det gäller amerikansk forskningsfinansiering.

Det ska det nu bli ändring på, enligt en reviderad handlägningsordning som rektor ställt sig bakom.

Nytt är att GU backar upp med hela OH-kostnaden.

NÄR DET GÄLLER EU-finansierade forskningsprojekt samfinansierar idag rektor och fakulteterna de indirekta kostnaderna till full kostnadstäckning. I potten finns totalt 30 miljoner kronor som går till institutioner som drar in projekt. Men det gäller inte längre bara EU-projekt. Från och med årsskiftet kan forskare som söker projekt från National Institutes of Health (NIH) räkna med att få hela OH-kostnaden täckt.

– De federala amerikanska finansiärerna, där NIH är den största, ställer tuffa krav på att vi följer amerikansk lagstiftning samtidigt som GU:s regler givetvis ska följas. GU:s forskare behöver inte sätta sig in i alla detaljer utan vi hjälper dem genom hela processen säger Ludde Edgren, chef för Grants Office.

PROBLEMET ÄR att amerikanska finansiärer inte ger en krona extra för svenska OH-kostnader.

– Då är det inte så konstigt att GU-forskare är obenägna att söka pengar. Dessutom är det krång-

FOTO: JOHAN WINGBORG

– Amerikanska finansiärer ger inte en krona i OH-påslag, förklarar Ludde Edgren, chef för Grants Office.

»Inom tre år ska vi ha lika mycket som universiteten i Lund, Uppsala och Umeå.«

ligt och hård konkurrens. Nu när vi hjälper till med allt pappersarbete och ställer upp med samfinansiering hoppas vi att fler vill söka. NIH är en av världens största finansiärer, så här finns mycket pengar att hämta.

Hittills har utfallet för GU:s del varit mycket magert. Den årliga intäkten från NIH har under senaste tiden varit drygt 1 miljon kronor för GU. Detta kan jämföras med omkring

10 miljoner för Lund, Umeå och Uppsala och 40 miljoner för KI.

– GU har idag pinsamt lite. Det borde kunna bli mycket mer, inom tre år ska vi ha lika mycket som universiteten i Lund, Uppsala och Umeå. Det är målsättningen.

Det finns redan avsatta medel för samfinansieringen, totalt 30 miljoner kronor. Mer pengar behövs inte i dagsläget, uppskattar Ludde Edgren.

– Vi ger stöd för dessa ansökningar, vilket går hand i hand med Vision 2020, där vi ska jobba för att få in mer intäkter från internationella forskningsfinansiärer. Vi på Grants Office har rådgivare som jobbar med amerikanska federala forskningsfinansiärer så det är bara att kontakta oss.

ALLAN ERIKSSON

Centrumbildningar utreds

► **Den policy som gäller** centrumbildningar vid Göteborgs universitet ska utvärderas och utvecklas. Vicerektorerna Staffan Edén (forskning) och Margareta Wallin Peterson (samverkan och innovation) har fått i uppdrag att utarbeta en process för hur arbetet ska gå till. Det finns idag ett 30-tal centrumbildningar vid Göteborgs universitet. Arbetet med en omarbetad policy ska vara klart till den 31 mars i år.

Cykelutmaningen 2013

► **Snart är det dags** för cykelutmaningen igen. Starten går av stapeln 29 april, men redan från och med 28 februari kan man anmäla sitt lag. Lagen ska bestå av 4–15 personer som samlar poäng genom att cykla eller promenera minst 1 km/dag till och från universitetet. Deltagare kan vinna fina priser varje vecka! www.cykelutmaningen.se.

GU har slutit avtal med Confy

► **Det senaste i** universitetets utbud av resfria möten är telefonkonferenstjänsten Confy. Det är en enkel och komplett tjänst med hög säkerhet. Confy passar såväl för dagliga möten som större konferenser och informationsmöten. Tjänsten är tillgänglig dygnet runt. För att komma igång krävs ett telefonmöteskonto med personlig användarkod, som beställs via ett webbformulär. Mer information: medarbetarportalen.gu.se/resor/resfria-moten/telefonkonferens/.

Nätmobbing lockade

► **Göteborgs universitets aula** var nästan full vid ett öppet seminarium om nätmobbing den 23 januari. Bakgrunden var upploppet i december förra året som började med att ett antal ungdomar hängts ut på Instagram.

Ann Frisé, professor i psykologi, påpekade att det som gör nätmobbing extra obehagligt är att mobboffret inte har någon fredad zon.

– Mobilen kan plinga till på bussen eller sent på kvällen, den som är utsatt får aldrig vara ifred. Anonymiteten på nätet gör också att mobbaren kan vara vem som helst på skolan.

Mathias Klang, docent i informatik, menade att tekniken utvecklats så fort att det ännu inte finns sociala spelregler över vad som är acceptabelt på nätet. Han påpekade dock att yttrandefrihet också handlar om rätten att få säga otrevligheter.

Kommissarien Birgitta Dellenhed menade att det är viktigt att polisanmäla mobbing.

Dessutom medverkade tre gymnasieungdomar som bland annat påpekade vikten av att hitta en balans mellan övervakning och frihet.

Ett otillräckligt system för granskning

Ett utvärderingsmonster har släppts lös! Det menar Lena Lindgren som är starkt kritisk till HSV:s kvalitetsutvärderingar.

- Det handlar om kontroll snarare än om utveckling.

I EN ARTIKEL i Statsvetenskaplig tidskrift (nummer 4 2012) konstaterar Lena Lindgren, docent i offentlig förvaltning vid Förvaltningshögskolan, att omdömet för mastersprogrammet i statsvetenskap vid GU – som fick betyget ”mycket hög kvalitet” – i praktiken byggde på att tre uppsatser bedömdes ha hög eller mycket hög måluppfyllelse på mer än hälften av nio bedömningskriterier. På samma sätt fick kandidatprogrammet i statsvetenskap vid Malmö högskola sitt examenstillstånd ifrågasatt därför att tre uppsatser under ett helt läsår bedömdes ha bristande kvalitet på mer hälften av bedömningskriterierna.

- MYCKET STORA VÄRDEN står på spel. Hur kan en bedömning som säger sig spegla ett helt utbildningsprogramns kvalitet, men som bygger på underlag från en pytteliten del av programmet, tillåtas få stora konsekvenser? Det är egentligen ganska förfärligt.

I somras fick Lena Lindgren uppdraget att reflektera över Högskoleverkets system för kvalitetsutvärderingar 2011–2014 utifrån granskningen av utbildningen i statsvetenskap och freds- och konfliktstudier.

– Systemet måste ha förtroende av oss lärare, det måste vara vettigt. Annars kan man lika gärna strunta i det, säger Lena Lindgren. Problemet är att man bara ser till kursens slutprodukt. I examensarbetet ingår även andra moment, till exempel att studenten opponerar på en annan uppsats, deltar aktivt i seminariet och försvarar sig. Resultatet handlar även om personlig utveckling och att studenterna i slutändan får jobb, eller i alla fall blir anställningsbara.

KRITIKEN MOT Högskoleverkets kvalitetsutvärderingar har varit mycket hård, inte minst från SUHF. Förra året hamnade HSV i blåsväder efter att ENQA, en europeisk organisation som

jobbar för att göra det lättare att jämföra europeiska utbildningar, beslutade att Sverige inte längre klarar av medlemsvillkoren. Om verket inte kommer tillrätta med bristerna inom två år kan de bli uteslutna.

LENA LINDGREN menar att dagens system främst är inriktat på kontroll, inte utveckling. Utbildningar som tilldelas betyget ”mycket hög kvalitet” får ett extra tillskott ekonomiskt medan utbildningar som inte håller måttet läggs ner om inte bristerna åtgärdas inom ett år.

Något som förvånade Lena Lindgren var att det var så stora skillnader i urval mellan lärosäten och utbildningsprogram. Vid exempelvis Stockholms universitet baserades bedömningen av kvalitet på knappt hälften av alla masteruppsatser i statsvetenskap, 16 stycken, medan det vid GU bara fanns 5 uppsatser som kunde bedömas.

– Med undantag av ett mindre antal har uppsatserna lästs och bedömts av en enda läsare. I många fall går det inte heller att följa upp bedömargruppens arbete eftersom uppsatserna anonymiseras.

MEN LÄSNINGEN AV uppsatser är egentligen bara en del av granskningen. Bedömargruppen läste även institutionernas självvärderingar, genomförde alumnenkät och gjorde platsbesök.

– Men det var inget man lade särskilt stor vikt vid enligt den statsvetenskapliga bedömargruppen egen utsaga.

Lena Lindgren är noga med att påpeka att hon inte har något emot ett väl fungerande utvärderingsystem. Det är ett viktigt och rimligt krav i en verksamhet som finansieras med allmänna medel, och där studenter satsar så mycket av egen tid och resurser. Hon tycker inte heller att någon skugga ska falla på bedömargruppen som av allt döma har haft ett mycket svårt uppdrag.

FOTO: JOHAN WINGBORG

- Ju mer man tänker på det, desto mindre trovärdigt och ändamålsenligt är systemet, säger Lena Lindgren, som är ansvarig för Förvaltningshögskolans mastersprogram och sitter med i Högskoleverkets referensgrupp för kvalitetsutvärdering.

»Med undantag av ett mindre antal har uppsatserna lästs och bedömts av en enda läsare.«

”

Dessutom hade Högskoleverket under stor tidspress och stark styrning från regeringen att sätta ett omdiskuterat system.

– Man måste också kunna utkräva ansvar av systemet. Men hur ska det gå till när granskningen vilar på bedömarernas yttrande som bara mäter en liten del av utbildningen?

2006 kom Lena Lindgren ut med boken, *Utvärderingsmonsteret*, som handlar om att vi lever i utvärderingarnas tidevarv.

- ALLT SOM GÖRS inom den offentliga sektorn ska dokumenteras, granskas och inspekteras i en omfattning som förut inte skådats. Utvärdering sägs göra verksamheten bättre, mer effektiv och resultatinkänt. Det är inte självklart att det alltid leder till förbättringar. När man kvantifierar och rangordnar kvalitet blir det också lätt fel, det går inte att komma undan.

Men högskolesektorn är inte värst i klassen, påpekar Lena Lindgren.

– Det finns ännu hungrigare monster, framför allt inom skolan och vården. Där är kraven otroligt stora: ett omfattande dokumentationskrav och en massa uppföljningar. Högskolesektorn ligger någonstans i mitten av den skalan.

ALLAN ERIKSSON

FOKUS PÅ RESULTAT

Från och med den 2011 bedömer Högskoleverket (som från och med i år ingår i det nya UK-ämbetet) utbildningarnas resultat. Utbildningarna ska utvärderas utifrån hur väl de når kraven i högskolelagen och examensbeskrivningarna i de förordningar som ansluter till lagen. Verket granskar alltså i vilken utsträckning studenternas faktiska studieresultat motsvarar de förväntade studieresultaten. Utvärderingarna genomförs inom ramen för Högskoleverkets system för kvalitetsutvärdering 2011–2014.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Gergely Katona och Richard Neutze har skrivit en av världens bästa vetenskapliga artiklar, enligt Science.

Kom in på topplistan

En av världens bästa vetenskapliga artiklar förra året skrevs av forskare vid GU.

Det är Richard Neutze och Gergely Katona som hamnat på Science tio-i-topplista.

Vad den handlar om? Intensiv, ultrasnabb strålning som avslöjar hur proteiner ser ut på atomnivå.

FORSKARE SOM VILL analysera proteiner ställs inför två problem: dels tar det tid att skapa rätt sorts kristaller som är stora nog att undersöka, dels gäller det att studera dem utan att de går sönder.

– Ställer du dig framför en röntgenstråle riskerar du få cancer. På samma sätt är det med proteiner, utsätter man dem för strålning förstörs de, påpekar Richard Neutze, professor i biokemi.

Men redan för 12 år sedan kom han på den idé som nu ligger till grund för det allra senaste

inom strukturbologi: diffraction before destruction.

DET HANDLAR OM att ta bilder av proteiner med hjälp av ofattbart korta röntgenpulser, kortare än den tid det tar för ljuset att passera över ett hårstrå.

– Det innebär att röntgenstrålen hinner fånga en bild innan proteinet faller isär.

Forskning på atomnivå kräver väldiga anläggningar. I Lund håller man just på att bygga världens kraftigaste synkrotron där elektronerna accelereras i en ring för att molekylstrukturer ska kunna bestämmas.

Denna konstruktion räcker dock inte för det Richard Neutze och Gergely Katona vill göra.

– Istället använde vi oss av världens första frielektronlaser-röntgen som sedan 2009 finns vid University of Stanford, berättar docent Gergely Katona. Det är ett tre kilometer rakt rör som möjliggör forskning med kristaller som är miljoner gånger

mindre än de som används i en synkrotron. En liknande röntgen är under uppbyggnad också i Hamburg.

FORSKNING OM proteiners strukturer kan användas för att bättre förstå flera olika sjukdomsmekanismer. Och det är förstås viktigt, menar Richard Neutze.

– Men egentligen är det metoden i sig vi forskar om. Läkemedelsutveckling lämnar vi över åt andra.

DET ÄR INTE FÖRSTA gången Richard Neutze och Gergely Katona får artiklar publicerade i tidskrifter av högsta vetenskapliga rang, som Science, Nature och Nature Methods.

– Olika discipliner och olika forskargrupper tänker på skilda sätt, påpekar Gergely Katona. Men för oss har det varit viktigare att publicera få artiklar, men i de främsta tidskrifterna, än att få in flera artiklar i kanske lägre rankade publikationer.

Den artikel som hamnade på Sciences lista över årets viktigaste har Richard Neutze och Gergely Katona skrivit tillsammans med ett stort internationellt forskarlag.

– Jag är egentligen förvånad över att de valde just den artikeln, men självklart mycket glad, förklarar Richard Neutze. Det innebär att redaktionen för Science tror att vår metod kommer att bli betydelsefull i framtiden. Och att forskare vid Göteborgs universitet finns med i internationellt banbrytande forskningsprogram är otroligt viktigt för hela lärosätet och stärker vårt varumärke.

RICHARD NEUTZE och Gergely Katona har ytterligare två artiklar på gång. Samt fler förhoppningar på vad en frielektronlaser-röntgen kan användas till. Kanske till en ny Jurassic Park-film?

– Att hitta dinosaurieben är förstås roligt men mer intressanta blir de om man lyckas sätta ihop dem till ett skelett, förklarar Richard Neutze. Fast riktigt spännande blir det först när man gör en film som visar hur dinosaurierna rör sig, lever och utvecklas.

Ungefär så är det också med proteiner.

– Bilder på proteinstrukturer är viktigt, påpekar Gergely Katona. Men det vi egentligen är ute efter är att förstå hur proteinerna rör sig och fungerar. Så en film om hur proteiner reagerar hoppas vi blir nästa stora genombrott.

EVA LUNDGREN

VETENSKAPLIG TIO-I-TOPPLISTA

Tidskriften Science utsåg vid årsskiftet de tio bästa artiklarna som varit publicerade i Science eller Nature under 2012. Högst upp hamnade en artikel om Higgs partikel. Sedan följde artiklar om Denisovmänniskan, stamceller samt om Marssonden Curiosity. På femte plats kom artikeln om hur man kan undersöka proteiner med röntgenlaser. Medförfattare är biokemisterna Richard Neutze och Gergely Katona vid Göteborgs universitet.

FOTO: TORSTEN ARPI

– Vi har fått en organisatoriskt fastare grund, påpekar Bengt Petersson som fortsätter som chef för PIL-enheten.

Vill få igång en pedagogisk akademi

PIL-enheten har funnits i fem år och är här för att stanna.

– Det är väldigt glädjande. Vi kör i huvudsak på som vanligt. Den stora fördelen är att det nu blir tydligare vad vi ska satsa på framöver, säger Bengt Petersson som fortsätter som chef för enheten.

UNDER ÅREN 2008–2012 var PIL-enheten ett projekt vid Utbildningsvetenskapliga fakulteten. Från och med i år blir det en permanent universitetsgemensam pedagogisk utvecklingsenhet. En tydlig förändring är att Utbildningsnämnden beslutar om enhetens verksamhetsinriktning, vilket ger en god förankring vid fakulteterna. Det ser Bengt Peterson som positivt.

– Tidigare har PIL-enheten haft en egen styrgrupp, och vi satsade nog ibland på saker som inte alltid var fullt ut förankrade vid fakulteterna. Förutsättningarna att PIL verkligen är med där det behövs framöver har förhoppningsvis stärkts med den nya kopplingen till Utbildningsnämnden.

Men några större förändringar, åtminstone på kort sikt, blir det inte.

– Kärnan i vår verksamhet berörs inte, säger Bengt Petersson. Vi kommer att fortsätta hålla högskolepedagogiska kurser och utbilda handledare i forskarutbildningen. Det är ett krav att alla lärare, även undervisande doktorander, ska ha gått en högskolepedagogisk utbildning. Sedan PIL-enheten startade 2008 har vi haft 1 298 deltagare som slutfört behörighetsgivande högskolepedagogiska kurser och 825 lärarkollegor som genomgått kursen *Handledning i forskarutbildningen*.

FÖRUTOM ATT DRIVA de högskolepedagogiska kurserna ska enheten aktivt medverka i dialogen om en universitetsgemensam pedagogisk akademi som utgår från tankarna i Vision 2020.

– Ambitionen är att vidga möjligheterna att göra karriär som universitetslärare. Ett flertal universitet och högskolor kan idag synliggöra och premiera särskilt pedagogiskt skickliga lärare och utbildningsmiljöer.

Det vore bra om vi finner fram till vår egen göteborgska modell som stämmer med de utmaningar Göteborgs universitet står inför. Vi räknar med att lägga fram ett förslag efter förankringsarbete med lärare och studenter. Det blir säkerligen en het potatis, men jag hoppas att det blir en

»Ambitionen är att vidga möjligheterna att göra karriär som universitetslärare.«

bra diskussion och att vi finner ett långsiktigt hållbart sätt att premiera excellenta pedagogiska insatser vid vårt lärosäte.

PIL-ENHETEN har för 2013 en budget på 12 miljoner kronor, vilket är samma belopp som förra året. Eftersom verksamheten inte längre är ett projekt blir det möjligt att rekrytera pedagogiska utvecklare på tillsvidareanställningar.

– På så sätt blir det än mer attraktivt att medverka i PIL:s verksamhet och det blir även arbetsmiljömässigt bättre för

kollegor som har sin anställning knuten till enheten. Det finns idag ett 40-tal lärare som i olika omfattning medverkar. Omräknat motsvarar det cirka 12 heltidsekvivalenter. Lärarna kommer från flertalet fakulteter. Det visar på bred förankring i universitetets olika utbildnings-

miljöer samt att högskolepedagogik inrymmer frågor som många universitetslärare är mycket intresserade av att engagera sig i, säger Bengt Petersson.

ALLAN ERIKSSON

FAKTA

PIL står för Pedagogisk utveckling och interaktivt lärande, och enheten ger bland annat kurser i högskolepedagogik och handledning i forskarutbildning. Mer information: www.pil.gu.se.

Det du letar efter finns här

The screenshot shows the University of Gothenburg Library website. At the top, there's a blue header with the university logo and name. Below that is a navigation bar with links like 'Search', 'Borrowing', 'Publish', etc. The main content area features a search bar with the text 'Authors, titles, subjects...' and a 'Search' button. To the left is a sidebar with various search categories like 'Articles', 'Books', 'Daily newspapers', etc. To the right of the search bar, there's a section titled 'Sources in Summon:' listing various database types like 'Journal articles', 'GUNDA, library catalogue', etc. There are also links for 'Help' and 'Contact'.

Tänk Google. Tänk UB. Tänk sedan ett söksystem som fungerar för det mesta: artiklar, tidskrifter och e-böcker.

**Vad tänker du på då?
På Summon.**

SEDAN AUGUSTI förra året har Göteborgs universitet, som ett av de första lärosätena i Sverige, tillgång till den nya söktjänst som i dag har bibliotek över hela världen som kunder.

– Det bästa med Summon är att det går att söka direkt på artiklar ur de tidskrifter UB prenumererar på. Sedan är det förstås bra att man kan söka nästan allt UB:s material på ett enda ställe: tidskrifter, dagstidningar och e-böcker finns där i fulltext men också allt material i bibliotekskatalogen GUNDA och publikationsdatabaserna GUP och GUPEA. På så sätt får användarna också en överblick över UB:s resurser inom det område de är intresserade av.

DET FÖRKLARAR Camilla Gillén, universitetsbibliotekarie på UB:s Digitala tjänster. Hon påpekar att låntagarna idag ofta förväntar sig ett sökverktyg som påminner om vad de är vana vid, det vill säga Google.

– Och Summon fungerar på samma sätt: precis som i Google

är träffarna relevansrankade. Det du sökt på hamnar högst upp i träfflistan. För att begränsa antalet träffar är det förstås bäst att ha flera sökord. Man kan också avgränsa sökningen genom att bocka för de så kallade facetterna som finns i vänstermarginalen och exempelvis enbart söka bland artiklar. Summon är också länkat till GUNDA där man kan se och förnya sina bibliotekslån.

»Man kan söka nästa allt UB:s material på ett enda ställe.«

CAMILLA GILLÉN

ÄN SÅ LÄNGE är det främst studenter som använder Summon. Men fler och fler upptäcker söktjänsten.

– Befinner man sig i universitetets lokaler kommer man direkt till fulltextmenyn. Men den som söker från någon annan plats måste först logga in med sitt bibliotekskortsnummer.

Eftersom Summon är en amerikansk produkt har tjänsten en viss anglosaxisk slagsida. Än så länge finns exempelvis inte de svenska artikeldatabaserna

Artikelsök, Mediearkivet och Presstext med.

– Men eftersom det är så många svenska bibliotek som använder tjänsten tror vi att detta ganska snart kommer att ändras, menar Camilla Gillén. Det ligger ju i leverantörernas intresse att deras material blir lättåtkomligt.

Vad är det då som inte finns i Summon? Främst statistik och lagtexter.

– Och vid mer specialiserade sökningar kan det vara bättre att använda de vanliga ämnesdatabaserna.

Även bibliotekskatalogen GUNDA kommer att förändras och exempelvis kunna göra relevansrankningar. Det arbetet håller UB på med just nu och det blir förhoppningsvis klart under våren.

EVA LUNDGREN

Mer information på:
www.ub.gu.se

Kommer U-Multirank att lyckas?

► **Nu är det dags** för nästa stora ranking, U-Multirank som är Europas svar på endimensionella rankingar. Ambitionen är att lista de 500 bästa universiteten i hela världen och resultatet presenteras i Dublin nästa år. Men Magnus Gunnarsson, chef för avdelningen för analys och utvärdering, är skeptisk.

Kommer universitetssektorn att acceptera de indikatorer som används i rankingen som mått på kvalitet?

– Europeiska kommissionen har gjort ett grundligt förankringsarbete för att mejsla fram bra indikatorer, men det finns ändå gnissel och missnöje.

Kommer man att lyckas få in data av tillräcklig kvalitet för att indikatorerna ska fungera?

– Många indikatorer är svåra att få fram. En del lärosäten kommer säkert inte att kunna lämna alla efterfrågade uppgifter. Hur många frågor kommer att bli besvarade av hur många lärosäten?

Kommer tillräckligt många lärosäten att delta?

– Det är ett omfattande arbete att lämna uppgifter till U-Multirank, och många lärosäten tycker det är jobbigt nog att rapportera till de redan etablerade rankingarna. Dessutom blir det förmodligen mestadels (uteslutande?) europeiska lärosäten som deltar, trots att många vill jämföra sig med de amerikanska toppuniversiteterna. Det minskar också viljan att delta i rankingen.

Kommer någon att bry sig om resultaten?

– Det finns tjugotals internationella universitetsranking, men bara tre har fått något större genomslag. Konkurrensen på rankingmarknaden är kort sagt hård. U-Multirank kommer dessutom att dras med svårigheten att de inte levererar en enkel topplista, utan en hel drös med listor där användaren själv får välja indikatorer och viktning. Det är bra i teorin, men det fungerar mindre bra i massmedierna.

ALLAN ERIKSSON

Magnus Gunnarsson

Slagverksmusik

blir det på Artisten den 20 februari. Dagen därpå bjuds på lunchjazz med musiker från Estland. Den 28 februari blir det istället Bach till lunch.

Det är bara några exempel på evenemang på Artisten under våren. Programmet hittar du på www.hsm.gu.se.

8 MARS Internationella kvinnodagen

INTERNATIONELLA KVINNODAGEN

Då bjuds det på öppna seminarier i huvudbyggnaden, Vasaparken. Bland annat tas följande ämnen upp: Globala dilemman – är de feministiska rörelserna ett svar? Högerextremism och antifeminism. Kampen om kroppen.

De vässar ditt språk

Att erbjuda gratis språkrådgivning i två språk – för både studenter och personal – är en tjänst som GU är ensamt om i Europa. Kanske i hela världen, enligt språkrådgivare Carina Carlund.

INTE SVENSKA SOM modersmål och du ska hålla din första föreläsning? Ingen panik. Du kan få provföreläsa för en språkrådgivare som hjälper dig igenom steg för steg. Eller håller du på att skriva en vetenskaplig artikel på engelska, men snubblar på ordval, är osäker på grammatik eller struktur?

Det är bara två exempel på den hjälp som GU:s anställda kan få. Dessutom är det gratis, och en tjänst som är till för alla.

– Rådgivningen utformas specifikt utifrån personalens önskemål eller behov med alltifrån skriftlig respons på kortare eller längre texter, till personliga möten där vi tillsammans kan arbeta med att utveckla den svenska eller engelska språkfärdigheten, säger Carina Carlund, universitetsadjunkt vid svenska språket, som är en av fyra språkrådgivare i svenska.

SPRÅKHANDEDNING för studenter har funnits i mer än 10 år men för drygt ett och ett halvt år sedan drog personalavdelningen igång handledning även för personal. Det började dock i blygsam skala. Fram till mejlutsnittet i höstas var det få som kände till att det fanns. Plötsligt fick folk upp ögonen.

– Det rasade in förfrågningar, ett 60–70-tal, på en gång. Jag blev själv överraskad över responsen. Folk var väldigt entusiastiska och några sade till och med att hjälpen blev deras räddning, säger universitetslektor John Löwenadler, som jobbar på institutionen för pedagogik och specialpedagogik. Han är en av fyra rådgivare i engelska.

Så vad kan man få hjälp med? Ja,

det mesta, förutom ren översättning och korrekturläsning. Exempelvis: mindre utskick, kursinformation, tentamensfrågor, lektionsmaterial, Power-Pointar och forskningsartiklar. Men även att hålla en föreläsning.

»Ju mer medveten man blir om sitt eget språk, desto lättare är det att sprida dessa kunskaper vidare till studenterna.«

Idag ges språkhandedning i svenska motsvarande 40 procent av en heltidstjänst. För engelska är siffran 60 procent.

– Behoven inom engelska är mycket större än i svenska, säger Carina Carlund. Vi skulle med lätthet kunna fördubbla antalet timmar och det skulle ändå inte räcka till. Men dessvärre finns det inte ekonomi för mer idag.

FÖR DEN SOM VILL få hjälp gäller det att vara ute i god tid.

– Vi betar av frågorna fortlöpande men just nu har vi en kö på 40 personer. Men förhoppningsvis kan vi svara snabbt när vi väl kommit ikapp på listan, säger John Löwenadler som uppskattar att minst 80 procent av alla frågor rör avhandlingar eller vetenskapliga artiklar.

Men det handlar inte bara om att rätta grammatiska fel.

– Nej, jag tittar mer på språkliga och grammatiska problem, på en övergripande nivå, men även struktu-

rela aspekter: hur textavsnitt länkas och konkreta tips på hur man kan utveckla texten. Jag försöker fokusera på det som är mest relevant för varje person.

John Löwenadler poängterar att det är en sak att uttrycka sig på akademisk engelska i skrift men en helt annan att kunna föra ett socialt samtal.

Behoven inom svenska är mer

blandade och där kan man få hjälp mycket snabbare.

Båda framhåller att språkhandedning ytterst handlar om att öka den språkliga medvetenheten vid universitetet.

– Att lämna ifrån sig texter kan vara känsligt. Men ju mer medveten man blir om sitt eget språk, desto lättare är det att sprida dessa kunskaper vidare till studenterna, säger Carina Carlund som menar att god språklig förmåga även handlar om tillgänglighet och demokrati.

– Det är väldigt roligt och givande med språkhandedning men det sliter också. Därför är det viktigt att det är flera som delar på detta uppdrag och att man har det som en del av sin tjänst. Vi vill gärna att det satsas mer på handledning och att vi på sikt får till ett språkcentrum vid GU.

ALLAN ERIKSSON

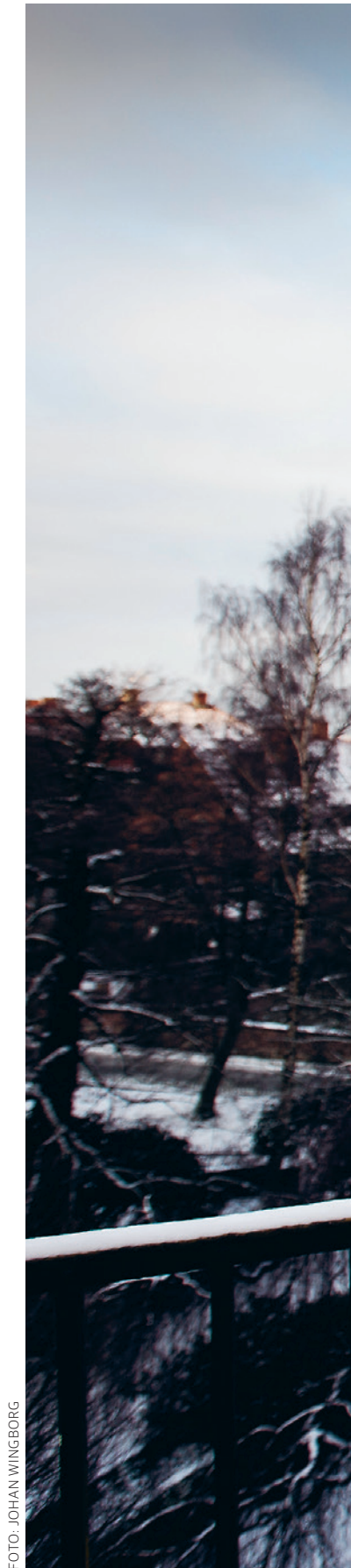

FOTO: JOHAN WINGBORG

På engelska och på Facebook

GU Journalen

har en speciell pdf-version där ett urval artiklar presenteras på engelska. Se mer på www.gu-journalen.gu.se.

7151

så många bilder finns nu i GU:s bildbank.

Gå till www.gu.se/bild.

- Vi som är språkrådgivare arbetar som lärare och forskare vilket betyder att vi har stor erfarenhet av att undervisa och skriva akademiskt på engelska och svenska, menar John Löwenadler och Carina Carlund.

Språkrådgivarnas bästa tips:

1. Efterfråga respons från kollegor eller andra personer när du skriver och föreläser.
2. Ofta är det bra att klargöra i början av ett nytt stycke hur det relaterar till det föregående.
3. Om du använder långa komplicerade meningar måste dessa vara väldigt välstrukturerade.
4. Engelska och svenska ord med "samma betydelse" betar sig inte nödvändigtvis likadant grammatiskt.
5. Läs igenom det du skrivit många gånger.

FAKTA

Personalspråkrådgivarna är en verksamhet som finansieras genom enheten för ledar- och kompetensutveckling.

Kontaktperson för språkrådgivning i svenska: carina.carlund@svenska.gu.se

Kontaktperson för språkrådgivning i engelska: john.lowenadler@ped.gu.se

Väntar på **genombrott**

Att Arvid Carlsson just fyllt 90 år bryr han sig inte om. Istället väntar han med spänning på den 20 februari, dagen då koderna från hans senaste studie bryts.

UTMÄRKADE DRAG för schizofreni är hallucinationer, egenomliga idéer, tillbakadragenhet och ibland försämrad tankeförmåga.

– Men det där är ju väldigt olika symptom! Ska de verkligen behandlas på samma sätt? Diagnoser är ofta bara etiketter som riskerar stå i vägen för en djupare förståelse av sjukdomen. Om man istället fokuserar på symptomen kan det bli lättare att finna nya behandlingsvägar.

Det är Nobelpristagaren Arvid Carlsson som förklarar. I ett litet prekliniskt laboratorium inom Sahlgrenska Science Park fortsätter han tillsammans med sitt forskarlag att studera samma signalsubstanser som intresserat honom ända sedan 1950-talet.

– Chef för laboratoriet är min dotter Maria utan vars engagemang jag idag skulle ha varit en vanlig pensionär. Dessutom är jag lycklig över att hennes son, Johan-Emil, gör delar av sin AT-tjänst på labbet.

ARVID CARLSSON MENAR att han nu, efter mer än sextio år som forskare, på slingriga vägar kommit fram till ett par enkla sanningar. Vikten av att rikta in sig på symptomen istället för på diagnosen är en sådan. En annan är att mediciner bör stabilisera nivåerna av olika ämnen i kroppen, inte dramatiskt öka eller minska dem.

Hans största framtidsförhoppning när det gäller forskning kallas OSU6162.

– Det är ett ämne min forskargrupp egentligen tog fram redan på 1980-talet och studier då visade att det hade effekt på Parkinsons och Huntingtons sjukdomar. Det som är så spännande är att ämnet fungerar som en stabilisator för signalsubstanserna dopamin och serotonin. Har patienten överfunktion av exempelvis dopamin, som det ofta är vid schizofreni, verkar OSU6162

dämpande. Har patienten istället för lite, får substansen funktionen att öka. Om signalsubstanserna hela tiden hålls på en neutral nivå, aldrig för mycket, aldrig för lite, behöver kroppen inte producera några motreaktioner. Det innebär att många biverkningar uteblir, både på kort och på lång sikt.

ÄMNET HAR REDAN testats på flera laboratorier och kliniker i Sverige och utomlands, bland annat vid Karolinska Institutet, där det ingått i en undersökning på råttor om alkoholberoende. Resultatet överträffar alla andra preparat inom området.

Och nyligen gjordes en noggrant kontrollerad studie på 12 patienter med hjärntrötthet där sju deltagare efter bara några dagar blev klart förbättrade i jämförelse med blindtabletter.

– Just hjärntrötthet är något vi för närvarande intresserar oss extra mycket för eftersom det är ett symptom som har många olika orsaker, allt från stroke och skallskada till olika neurologiska sjukdomar, förklarar Arvid Carlsson. Om samma preparat kan användas, oavsett den ursprungliga orsaken till besvären, är det ett starkt stöd för tanken att det är symptomen, inte diagnosen, som ofta kan vara den bästa vägledaren. Tyvärr tar alla läkemedelsprövningar väldigt lång tid. Självklart måste man vara noggrann men samtidigt kan jag tycka att riskerna borde vägas mot allt lidande patienterna utstår i väntan på medicinen.

DEN STUDIE Arvid Carlsson i dagarna kommer att få veta resultatet av handlar om kroniskt trötthetssyndrom. Men substansen ska även testas på patienter med narkolepsi. Kanske kan det också användas mot Alzheimers sjukdom och depression som också utmärks av ökad kraftlöshet.

– Jag tror att långvarig onaturlig trötthet

ofta beror på bristande neuroplasticitet, alltså minskad förmåga hos hjärnan att strukturera om sig när den utsätts för nya påfrestningar. Denna egenskap är avgörande för att man ska hålla sig alert långt upp i åren och kommer säkert att bli ett stort forskningsområde den närmsta framtiden.

FÖR ATT HJÄRNAN MÅR BRA av att stimuleras är Arvid Carlsson övertygad om. Däremot är han skeptisk till de stamcells-forskare som påstår att också den vuxna hjärnan kan bilda nya nervceller.

– Ett skäl till att vi har minnen från tidig ålder är att vi har kvar samma nervceller som vid födseln. Kunde de nybildas borde det påverka denna minnesfunktion.

»Forskning är förstås roligt men resultaten tar ofta förfärligt lång tid.«

Människan är helt enkelt ingen salamander.

Den 25 januari fyllde Arvid Carlsson 90 år. Och i mars invigs en permanent utställning om hans forskning på farmakologen, Sahlgrenska akademien.

Själv reste han bort. Ceremonier är ingenting han bryr sig särskilt mycket om.

– Jag har varit med vid två Nobelpristidelningar, dels år 2000 när jag själv fick priset, dels året därpå när Nobelpriset firade 100 år. Jag hamnade då längst bak på det så kallade pingvinberget med några resliga män framför mig. Varje gång jag ställde mig upp för en ny pristagare reste de sig också, så jag fick inte se något alls.

ARVID CARLSSON

AKTUELL: Fyllde 90 år 25 januari

KARRIÄR: Läkarexamen och medicine doktor 1951, anställningar som forskare vid Lunds universitet 1944–1959, gästforskare vid National Institutes of Health 1955–1956, professor vid Göteborgs universitet 1959–1989, fick israeliska Wolfpriset 1979, Japanpriset 1994 samt Nobelpriset 2000. Hans forskning stöds av Sahlgrenska akademien, Sahlgrenska Science Park, VG-regionen, till stor del via Stroke Forum och Gothia Forum, samt ett antal stiftelser. Han är ägare till A Carlsson Research AB

BOR: I Änggården, sommarhus i Onsala

FAMILJ: Hustrun Ulla-Lisa, också snart 90 år, barnen Bo, Lena, Hans, Maria (kollega) samt Magnus. Tolv barnbarn, ett barnbarns barn

Nobelpriset följer man bäst på tv.

Istället arbetar Arvid Carlsson vidare som han alltid gjort. Sin barnliga nyfikenhet har han behållit. Han är även noga med att, tillsammans med hustrun Ulla-Lisa, också snart 90 år, försöka hålla igång med dagliga promenader.

- VI KLARAR OSS SJÄLVA, förutom att vi har städhjälp en gång varannan vecka. Jag äter sunt, gärna ärtsoppa och annan husmanskost. Men min balans har tyvärr blivit sämre. Förre kunde jag hoppa på stenarna för att ta mig till vattnet vid sommarstället i Onsala. Det kan jag inte längre.

Hjärnan har behov av att befinna sig

i många olika tillstånd, påpekar Arvid Carlsson. Ibland måste man exempelvis få koncentrera sig.

– Forskning är förstås roligt men resultaten tar ofta förfärligt lång tid. Krypto däremot, ett slags korsord där en siffra står för en viss bokstav, ger mig omedelbar tillfredsställelse när jag klarat av det. Ofta brukar siffrorna till tre bokstäver ges som hjälp. Men det täcker jag över, jag vill klara det helt på egen hand.

Men hjärnan måste också få koppla av och bara drömma sig bort. Kanske kan hjärnan då börja ana sammanhang som dagens forskning ännu inte nått fram till?

För trots att Arvid Carlsson inte är reli-

giös vill han ändå gärna tro på evigheten.

– Alldeles innan en människa dör är hjärnaktiviteten väldigt hög. Många har funderat över vad det kan bero på. Kanske upplever sinnena extremt mycket då, exempelvis underbara bilder? Eftersom tid är krävande för hjärnan att hålla reda på hör tidskänslan nog till det första som försvinner. Det är då inte omöjligt att det sista en människa uppfattar är härliga scenerier i ett tidlöst tillstånd. Vad är i så fall det om inte en upplevelse av evigheten?

TEXT: EVA LUNDRÉN

FOTO: JOHAN WINGBORG

Vem gör framtidens upptäckter?

Välkommen som medborgare i Vetenskapens gränslösa republik!

Vem du är och vilken utbildning du har kvittar. Det enda som krävs är att du är beredd att jobba. Gratis.

Det kallas crowdsourcing.

FOLDIT ÄR ETT exempel på hur vanliga människor, helt utan ersättning, ställer upp i forskningens tjänst.

– Det är ett datorspel som går ut på att vika proteinstrukturer, förklarar vetenskapsteoretikern Dick Kasperowski som tillsammans med kollegan Fredrik Bragesjö är engagerad i ett projekt om

populärvetenskap. Vem som helst som är intresserad av spel kan vara med, och de strukturer som får högst poäng blir analyserade av biokemister vid University of Washington. Man behöver inte kunna något om molekylärbiologi, bara hålla sig till de regler som forskarna bestämt.

Den som inte spelar datorspel kanske har något annat intresse. Möjligheterna att arbeta för vetenskapen är många, inte minst inom astronomi.

CITIZEN SCIENCE ALLIANCE driver ett flertal crowdsourcingprojekt i samarbete med många prestigeuniversitet i Europa och USA. Ett av deras projekt, GalaxyZoo, är så framgångsrikt att det kommit i flera

olika generationer sedan det startade 2007. I GalaxyZoo låter forskarna frivilliga entusiaster klassificera galaxer med hjälp av bilder från rymdteleskop. Allt du behöver för att delta är en dator, internet – och tid. Under ett enda år lyckades projektet engagera 150 000 personer att göra 50 miljoner klassificeringar, ett gigantiskt arbete som forskarna aldrig skulle ha kunnat utföra själva. Sedan 2008 har projektet resulterat i 25 vetenskapliga publikationer.

Crowdsourcing är än så länge inte så vanligt i Sverige. Men i exempelvis Storbritannien har det blivit ett allt populärare sätt för forskare att hantera det faktum att det idag finns så mycket data tillgängligt. Universiteten saknar ofta resurser att

tillvarata alla forskningsmöjligheter. Om man då lyckas fånga allmänhetens intresse kan crowdsourcing vara avgörande för vetenskapliga upptäckter.

Men att allmänheten hjälper forskare på olika sätt är i sig inget nytt.

– En av världens äldsta ornitologiska föreningar är amerikanska Audubon Society och har funnits i över hundra år, förklarar Fredrik Bragesjö. Djur som migrerar, väderfenomen, miljöproblem men också dialektala uttryck hör till sådant intresserade amatörer sedan länge hjälpt vetenskapen med. Flera forskare menar dock att förändringarna med IT-teknik och möjligheterna att skapa enorma datamängder innebär ett paradigmskifte där forskningen blivit mer dator driven än tidigare.

– Om det är en riktig iakttagelse är en intressant vetenskapsteoretisk fråga. Det så kallade induktionsproblemet innebär ju att man inte, på ett teoretiskt plan, kan säga vad som är absolut sant, hur många iakttagelser man än gör. Men crowdsourcing handlar, i de allra flesta fall, just om att förse forskarna med observationer.

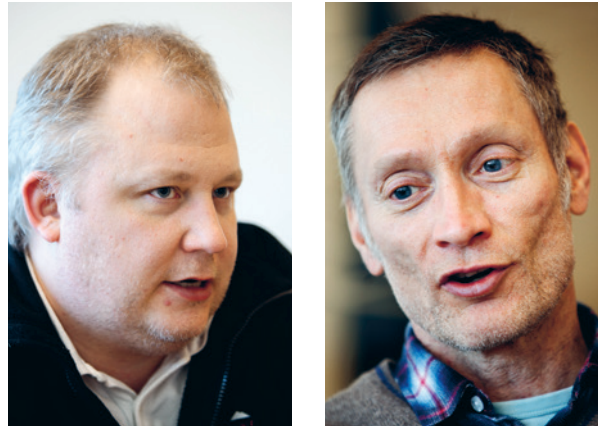
Om forskare nu ber allmänheten att exempelvis kategorisera galaxer, hur vet de att det blir rätt?

– **FÖR ATT DET SKA** fungera måste forskarna förse deltagarna med ett protokoll där det tydligt framgår vad som ska observeras och hur det ska klassificeras, förklarar Dick Kasperowski. Sedan låter man olika människor göra ett antal observationer av samma fenomen för att säkerställa att observationen sannolikt är korrekt. Galaxerna hör till kategorier som redan är kända av forskarna. Men om en galax inte skulle passa in, vad gör man då? Måste man skriva om protokollet och ge nya instruktioner? Hur tar forskarna hand om sådana problem?

Fenomenet crowdsourcing aktualiserar frågor om vad vetenskap faktiskt är.

– Det är exempelvis intressant att se hur forskarna använder sig av upprepningar; varje galax måste klassificeras många gånger av olika personer för att accepteras och skapa trovärdighet och validitet. Det är ett sätt för forskarna att hantera den gräns som vetenskapen alltid upprätthållit till amatörer och icke-expertter men som riskerar att bli mer osäker i och med crowdsourcing. Samtidigt går det inte att bortse från betydelsen av allmänhetens bidrag – det väcker frågor om hur ska vi se på vem som har gjort upptäckten – forskaren eller amatören framför sin datorskärm? Det finns faktiskt exempel i GalaxyZoo när amatörerna har gjort helt banbrytande observationer och fått erkännande som medförfattare. Men var går gränsen? Kan vi se amatörer ta emot nobelpris i framtiden?

Tanken bakom Citizen Science Alliance är att erbjuda allmänheten att bli medborgare i en vetenskapens egen republik där vi

Fredrik Bragesjö och Dick Kasperowski ser både för- och nackdelar med crowdsourcing inom forskning.

»... det väcker frågor om hur vi ska se på vem som har gjort upptäckten – forskaren eller amatören framför sin datorskärm.«

DICK KASPEROWSKI

”

gemensamt kan göra stora insatser.

– Men det är ett villkorat medborgarskap. Är du inte expert måste du disciplineras. Samtidigt får deltagarna inte stötas bort. Det finns en intervju på nätet där en mamma säger att hon oroar sig för att hennes 14-åring ödslar bort så mycket tid vid datorn. Men FoldIt är något annat, det är ju vetenskap!

DET FINNS EN MOTSÄTTNING som måste hanteras, å ena sidan att disciplinera och å andra sidan vara inbjudande. Dick Kasperowski och Fredrik Bragesjö intresserar sig därför för frågan om varför många deltagare trots allt slutar ganska snart.

– Om man börjar känna att man är vad kritikerna kallar en ”webslave” är det inte så roligt, påpekar Dick Kasperowski. För den som engagerar sig i exempelvis GalaxyZoo för att han eller hon är intresserad av de stora frågorna, som Big Bang och universums utveckling, kanske i längden inte tycker att det är särskilt givande att klassificera galaxer. För det som allmänheten väntas bidra med är faktiskt fotarbetet – som i och för sig kan innebära ny spännande vetenskaplig utveckling. Analyserna och teoriutvecklingen står än så länge forskarna för.

Det händer även att allmänheten inte riktigt gör som forskarna vill, trots tydliga instruktioner.

– De som spelar FoldIt, oftast ungdomar,

är kanske mer intresserade av att göra fantasifulla konstruktioner än att skapa sådant som fungerar i verkligheten, påpekar Fredrik Bragesjö. Men för vetenskapens legitimitet är det mycket viktigt att reglerna följs.

Om allmänheten får fler möjligheter att medverka i den tidigare ganska slutna vetenskapliga republiken, innebär det kanske ökad demokrati?

– **MEN DET KAN** vara tvärtom också. Deltagandet är ju så villkorat, påpekar Fredrik Bragesjö. En annan aspekt är att entusiasterna identifierar sig med projekten och därmed inte ställer kritiska frågor om sin egen roll i forskningen. Om du ägnar en stor del av din fritid åt att vika proteinstrukturer, kommer du då att fundera över eventuella etiska problem eller är det tävlingen i sig som är det viktiga?

Inte bara vanliga medborgare eller forskare kan samla information. Företag och politiska rörelser gör det också. För allt du gör på nätet lämnar spår ...

– Ett exempel, som egentligen inte är crowdsourcing men något liknande, är det som kallas quantified self, berättar Dick Kasperowski. Med hjälp av olika sensorer kan man hålla koll på exempelvis puls, kaloriintag och sömncykel. Sedan kan man gå till en hemsida och ladda ner sina resultat och få träningstips. Det är ju bra. Men hur använder företaget som står bakom hemsidan all den information som jag gratis delar med mig av?

I vissa sammanhang är det dock tydligt att modern teknik möjliggör för envar att påverka den politiska agendan.

– I Japan pågår en sådan rörelse där människor, som misstror myndigheterna, själva mäter strålningshalterna efter kärnkraftsolyckan 2011. Det är en intressant utveckling.

TEXT: EVA LUNDGREN

ILLUSTRATION: TOMAS KARLSSON

FOTO: JOHAN WINGBORG

FAKTA

Vetenskapsteoretikerna Dick Kasperowski och Fredrik Bragesjö är engagerade i två projekt finansierade av Vetenskapsrådet, dels Det förvetenskapligade samhällets demokrati som håller på att avslutas, dels Forskningsnytta som startade i januari 2013.

Forskningsintresset för crowdsourcing förvaltas av LETstudio (<http://www.letstudio.gu.se/>) vid Gö-

teborgs universitet som är ett strategiskt initiativ för att främja tvärvetenskaplig forskning om lärande. Det övergripande forskningsteamet handlar om på vilka sätt kunskaper förnyas och förändras och hur expertis utmanas i ett teknikintensivt samhälle. Anslag söks just nu för ett internationellt forskarlag med intresse för crowdsourcing.

Avslöjar myter om a

– Just nu är det inne med stora enheter, men om några år kommer trenden säkert vara den motsatta.

Teknik och genus är två huvudstråk i organisationsteoretikern Ulla Eriksson-Zetterquists forskning.

På fritiden kopplar hon av med att åka skidor – och mangla lakan.

PÅ SKOLGÅRDEN vid Föreningsgatan i Göteborg stöjar barnen i snövädret men inne hos Handelshögskolans Gothenburg Research Institute (GRI), i huset mittemot, är det lugnt och tyst. Här är Ulla Eriksson-Zetterquist föreståndare för sju tvärvetenskapliga forskargrupper.

– Vill du ha kaffe? undrar hon och vi tar spiraltrappan en våning ner för att hämta varsin kopp.

2010 utsågs Ulla Eriksson-Zetterquist till professor med särskild inriktning mot organisation och management. Som organisationsforskare studerar hon allt från stora företag till organisationer i offentlig sektor eller små idrottsföreningar.

- JAG TYCKER DET är jätteroligt att fundera på varför folk arbetar för gemensamma mål. Vad är det som får oss att gå med på det, kanske 40 timmar i veckan, för något så abstrakt som att leverera vård eller sälja nya produkter?

– Naturligtvis gör vi det för pengarna. Men det handlar om mycket mer än så. Vi väljer ju också faktiskt att samarbeta. Det är inte så enkelt som att chefen säger till oss vad vi ska göra. Allt bygger på att folk själva vill göra det.

Det finns en gemensam förståelse att man ska arbeta och försörja sig i vårt sam-

hälle. Något som tas för givet.

– Om vi tittar på dem som inte har arbete så ser vi att detta förgivet tagna är en väldigt stark bild av hur samhället fungerar.

Ulla Eriksson-Zetterquist började som genusforskare med inriktning på företagskultur och socialisation.

2000 doktorerade hon vid Handelshögskolan vid Göteborgs universitet med en avhandling om den sociala konstruktionen av kön i företag.

- EFTER AVHANDLINGEN var jag väldigt trött på att alltid förväxlas med institutionens ansvariga för jämställdhetsfrågor.

Hon började studera vad som händer när man inför ny teknik i organisationer. Det handlade både om Volvo och om skolans värld.

– Man antog inom organisationerna att äldre personer inte skulle tycka om den nya tekniken. Men när vi studerade detta visade det sig ofta vara äldre kvinnor som drev utvecklingen i skolan. De tveksamma till ny teknik var däremot unga nytexaminerade lärare. För dem blev det alldeles för mycket att hantera både ny teknik och den pedagogiska situationen i klassrummet.

Det här var i början av 2000-talet och sedan dess har mycket hänt. IT är i dag ett verktyg som används mycket i skolan.

2003 fick Ulla Eriksson-Zetterquist frå-

Arbetslivet

gan om hon ville utvärdera en EU-satsning där man försökte få in fler kvinnor på ledande positioner. Hon var höggravid och först motvillig men sade sedan ja och satte igång med projektet när dottern var född.

HON KOM ATT FÖLJA frågan i ett flertal år och skrev senare en bok om hur man arbetar med jämställdhet i 15 stora privata och offentliga organisationer i Sverige.

Något som just nu upptar hennes intresse är diskriminering inom försvarsmakten.

2009 kom en ny diskrimineringslagstiftning och regeringen bad försvarsmakten att undersöka hur diskriminering upplevs bland de

vilken utveckling det har blivit på det här området.

Ett annat aktuellt projekt handlar om när man i offentlig sektor inför ny teknik, såsom elektronisk förvaltning och administration (e-Government).

ULLA ERIKSSON-ZETTERQUIST studerar vad som har hänt hos Skatteverket och Försäkringskassan.

– Organisationerna vill gärna ha tekniska lösningar för att ta hand om till exempel ekonomi och personalärenden. Skattemyndigheten har infört e-deklarationen, som är ett positivt exempel på detta. Försäkringskassan däremot har fått mycket stryk för sina e-lösningar, säger hon.

Nu pågår materialinsamling i projektet. Inom ramen för den intervjuas till exempel anställda och de som utvecklat it-systemen.

– Vi vill se hur de tekniska lösningarna påverkar arbetet.

Som organisationsforskare har Ulla Eriksson-Zetterquist åsikter om den omorganisation som Göteborgs universitet nu står inför.

– Ja, vi organisationsforskare suckar lite över detta. Nu ska vi bli stora enheter. Man gör likadant här på universitetet som på andra ställen såsom i Göteborgs Stad och inom kyrkan. Stora enheter är trenden just nu. Men frågan är hur genomtänkt detta är? Det verkar snarare så att man kopierar andra än ser över det egna behovet.

Ulla Eriksson-Zetterquist tror att om fem eller kanske tio år så är det dags för de små enheterna igen.

– Organisationer följer trender. Men det vi nu ser är att det faktiskt börjar gå mot små enheter på vissa ställen.

»Men den diskrimineringsform som upplevs mest i studien är faktiskt ålder.«

”

anställda.

Det blev Ulla Eriksson-Zetterquists forskargrupp som utformade den enkät som de anställda fick svara på.

– En jättespännande studie. Vi har ett fantastiskt material. Det visar att kvinnor som grupp upplever en hög grad av diskriminering.

– Men den diskrimineringsform som upplevs mest i studien är faktiskt ålder. Det gäller både yngre och äldre. Någonstans mellan 35 och 50 år är man ”åldersfri”. De yngre tycker inte att de blir lyssnade på och de äldre undrar till exempel varför de inte blir beförade.

I vår ska enkäten upprepas. 17 000 personer i försvaret – både civilanställda och officerare – ska tillfrågas om diskriminering.

– Det ska bli väldigt spännande att se

Ulla Eriksson-Zetterquist och hennes kollegor har dock inte blivit tillfrågade i processen kring den nya organisationen.

– Nej, det har vi inte. Och trots att vi har Sveriges främsta redovisningsforskare här så blev inte heller de tillfrågade när universitetet införde OH-modeller. Det är svårt att vara profet i sitt eget land. Kanske är det inte så flashigt att fråga sina egna.

Men allt är inte negativt med det nya, menar hon.

– Det är mycket som kommer fram i den här typen av förändringar. Ibland behövs det göras en översyn.

Ulla Eriksson-Zetterquist talar snabbt, liksom effektivt. Hon säger ofta att hon ”haft förmånen” under sin karriär. Ett ödmjukt sätt att uttrycka sig för den som nått en hög akademisk position.

HON VÄXTE UPP i det lilla samhället Ljustorp några mil norr om Sundsvall. Föräldrarna hade ett jordbruk med mjölkkor och skog. I dag är det tre av hennes fyra syskon som driver jordbruket vidare.

– Jag började hjälpa till på gården som 6-åring. Jag fick göra nästan allt och kan både köra traktor och mjölka kor.

Men trots att hon är nummer ett i syskonskaran så fanns det aldrig någon förväntan om att hon borde stanna kvar hemma på gården, säger hon.

– Hade jag varit son hade jag kanske

»Stora enheter är trenden just nu. Men frågan är hur genomtänkt detta är?«

upplevt andra förväntningar på mig.

Numera reser hon bara hem och hälsar på, senast var det över nyår. Och då blir det gärna skidåkning, något som förenar hela familjen.

– Skidåkning är en stor sak i vår familj. Min mamma flyttade från Dalsland till Sundsvall för att kunna träna och tävla på skidor. Hon tävlade en del i sin ungdom och har åkt 15 Vasalopp.

Ulla Eriksson-Zetterquist gläds åt att de tre egna barnen, två döttrar och en son, också de hänger med i skidspåret.

GÖTEBORG ÄR KANSKE inte bästa platsen att bo på för den som gillar vintersport. Men Ulla Eriksson-Zetterquist tycker inte det är något problem. Det går snabbt att ta sig till Ulricehamn, där finns det snö. Och varje vinter blir det några turer upp till Norrland.

Litteratur är också något hon gillar att koppla av med.

– Men när jag är riktigt ledig så är det fantastiskt roligt att mangla, både dukar och lakan. Jag pysslar också gärna i trädgården. Och så måste man ju, för att klara av arbetslivet, hålla sig i form. Jag cyklar till jobbet, går på gym och ser till att röra på mig.

Ulla Eriksson-Zetterquist är, tillsammans med kollegan Kajsa Lindberg, ansvarig för forskningsprogrammet OAN (Organizing Action Nets, organisering i handlingsnät).

Programmet, som startades 2001 av professor Barbara Czarniawska, är tvärvetenskapligt. Här finns arkitekter, sociologer, miljövetare, ett 15-tal personer, både inom

och utanför GRI. Man arbetar med teman, först var det finansmarknaden, sedan handlade det om risker.

– Vi publicerade en bok, det var i samband med tsunamin och debatten om fågelinfluensan. Nu är det institutionella innovationer som vi tittar på.

På GRI, som hon leder, arbetar ett 50-tal personer. Det är ett tvärvetenskapligt forskningsinstitut som funnits sedan 1990-talet. Institutet är externfinansierat och från början sköt Göteborgs näringsliv till 20 miljoner kronor.

– GRI kommer väl ut i utvärderingar, vi är erkända både nationellt och internationellt, säger hon, inte utan stolthet i rösten.

– Det är fantastiskt att få representera en sådan organisation.

Här arbetar forskare av många olika nationaliteter. Spanjorer, italienare, polacker, tyskar, i fjol en turkisk och en brasiliansk forskare.

HOS GRI MÅSTE man söka externa medel till sin forskning.

– Det är inte samma trygghet som på universitetet i övrigt. Det är inte så enkelt att vara här men det gör att vi måste vara måna om varandra. Och här trivs folk och har roligt.

Att ha roligt på jobbet är viktigt, tycker hon. Och hon är själv mycket nöjd med sin arbetsplats.

– Det är en förmån att få hålla på med forskning och ha sådana bra kollegor som jag har. ■

ULLA ERIKSSON-ZETTERQUIST

AKTUELL: Sedan maj 2012 föreståndare för GRI (Gothenburg Research Institute) på Handelshögskolan

ÅLDER: 45 år

FÖDD: Ljustorp, norr om Sundsvall

BOR: Kungsladugård i Göteborg

FAMILJ: Man och tre barn, 11, 9 och 4 år gamla

BAKGRUND: Civilekonom och filosofie doktor

Professor sedan 2010 vid GRI. Arbetar där som forskare och lärare. Har publicerat en stor mängd vetenskapliga arbeten, ensam och tillsammans med andra författare

Ansvarig för forskningsprogrammet OAN (Organizing Action Nets, organisering i handlingsnät) tillsammans med en kollega

Gästforskare vid universitetet i italienska Trento 2005 och vid Stanford University i USA 2010

SVAGHET: "Säger ja till för mycket, borde säga nej oftare, men går glatt in i nya uppgifter."

STYRKA: "Får saker gjorda."

INTRESSEN: Skidåkning, litteratur. "Kommer nog från min familj, där läser man mycket. Min far brukade ge böckerna vidare till farmor när han hade läst dem. De hon tyckte var bra gav hon sen till mig."

SENAST LÄSTA BOK: Läser ofta flera böcker parallellt. Just nu: *Vasadöttrarna* av Karin Tegenborg Falkdalen och *1Q84* av Haruki Murakami. "Jag lyssnar på ljudböcker när jag cyklar till jobbet. Just nu en av Elisabeth George."

FAVORITMAT: "Räkor. Fast oxfile är inte dumt det heller. Och löjrom är gott. Italienskt långkok är fantastiskt. Ja, jag är ganska förtjust i mat."

Ny portal för medarbetare

Nya genvägar, enklare inloggning och en plats för all intern information. Det är några av nyheterna i den nya medarbetarportal som lanserades den 17 januari.

– **LANSERINGEN GICK** överraskande bra. Det återstår en del arbete med att rätta fellänkade sidor men på det hela taget gick det smidigt, säger Malin Carlgren och Nina Romanus som har varit projektledare för den nya medarbetarportalen.

Här hittar du allt som rör din anställning, bland annat anställningsvillkor och personalhandbok. Dessutom finns snabbänkar till kompetensutveckling, rektors nyheter, blankettarkiv och support. Här kan du också boka lokal och kurser. Dessutom finns det genvägar i sidfoten, som är organiserad utifrån målgrupper: lärare, forskare, administratör eller chef.

Det har varit ett omfattande arbete att gå igenom alla 5 000 sidor som flyttats in i den nya portalen. Det hela började redan hösten 2011 med en behovsanalys som visade att det var svårt att hitta på webben. Därefter har informationsenheten jobbat i drygt ett år med att byta teknisk plattform och gå igenom alla sidor.

”Din sida” och övrig intern informa-

Malin Carlgren

tion på www.gu.se har flyttats in i den nya Medarbetarportalen som struktureras utifrån anställdas behov av service och tjänster, istället för organisation.

– Allt som tidigare låg på de olika avdelning-

arnas webbplatser inom Gemensamma förvaltningen finns nu samlade på en sajt, sorterade i länkblock utifrån områden, till exempel säkerhet, miljö, service, personal, ekonomi, kommunikation och ledning. Dessutom presenteras alla nyheter i en och samma nyhetsrulle.

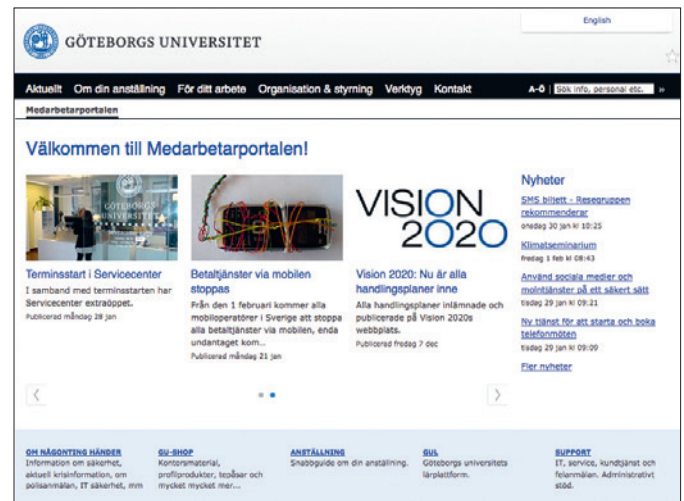
MEN MALIN CARLGREN kan inte andas ut än.

– Även om det mesta är på plats återstår mycket arbete. Fler sidor kommer att flyttas till medarbetarportalen och texter kommer att behöva målgruppsanpassas.

– Som inloggad får man automatiskt tillgång till alla sidor och verktyg.

Dessutom finns det en engelsk version av portalen, även om alla sidor än så länge inte är översatta.

– En ambition är att all relevant information ska finnas på båda språken.

Vilka reaktioner har ni hittills fått?

– Mest positiva, faktiskt. Många tycker det ser bra ut, att det är överskådligt och tydligt. Vi har fått in många bra kommentarer som vi kommer att sammanställa och göra vissa justeringar utifrån, säger Malin Carlgren.

ALLAN ERIKSSON

Gå till: medarbetarportalen.gu.se.

Ett konkurrenskraftigt EU till rätt pris

Centrum för Europaforskning vid Göteborgs universitet (CERGU) bjuder in till bokseminarium. Kan EU stärka sin konkurrenskraft och samtidigt minska de sociala klyftor och politiska spänningar som krisen har skapat? Går ekonomisk konkurrenskraft att kombinera med utbyggd välfärd och hänsyn till miljön? I Europaperspektiv 2013 diskuterar tretton ledande svenska forskare inom ekonomi, juridik och statsvetenskap alternativa vägar för EU att ta sig ur den ekonomiska krisen. På seminariet möter några av författarna vassa kommentatorer i en debatt om den globala konkurrenskraftens rätta pris.

Läs mer på: www.europaperspektiv.se

NÄR: Tisdagen den 19 februari, kl. 14.30–17.30 (fika 14.30–15.00)

VAR: Hörsalen Dragonen, Sprängkullsgatan 19, Göteborg Deltagande är kostnadsfritt. Deltagarna erhåller ett exemplar av boken Ett konkurrenskraftigt EU till rätt pris. Europaperspektiv 2013.

OBS! Anmälan om deltagande är obligatoriskt, senast fredagen den 15 februari.

Anmälan sker via www.cergu.gu.se.

Börja träna på Fysiken!

Du vet väl om att du som är anställd vid Göteborgs universitet har personalpris på Fysiken?

Multikort 274 kr/mån

Träna fritt på Kaserntorget, Gibraltargatan och Klätterlabbet.

Combikort 253 kr/mån

Träna fritt på 2 av våra anläggningar.

Singlekort 232 kr/mån

Träna fritt på 1 av anläggningarna.

Rabatten gäller vid beställning via länk.

Har du inte länken? Kontakta Sofie.palm@fysiken.nu

Priserna gäller autogiro 12 månader. Priserna gäller t.o.m. 31 dec 2013.

Vårt utbud

- Badminton
- Basket
- BODYBALANCE
- BODYCOMBAT
- BodyControl
- Bordtennis
- Challenge
- CrossFit
- CXWORX
- Cykel
- Dansklasser (Afro Power Dance, SH'BAM, Street, Zumba)
- Funktionell Träning
- Gym
- Gympa
- Innebandy
- Innefotboll
- Klättring
- KraftTag
- Löpning
- Pilates
- Stepklasser
- TRX
- Vattengympa
- Volleyboll
- Yoga

www.fysiken.nu

fysiken
något för alla

God akademisk sed eller en dunkel vana?

Vad är det som gör en text vetenskaplig? Jo, bland annat att den bygger på en teori och refererar till tidigare forskning.

Men teorin riskerar styra forskningen och hindra andra perspektiv att komma fram, menar Daniel Uhnöo. Han är nybliven doktor i socialt arbete men ägnar sig snarare åt vetenskapsteoretiska frågor.

Att en vetenskaplig text måste innehålla referenser får ungdomar lära sig redan på gymnasiet. Men du är alltså kritisk till det?

– Nja, kritisk är fel ord. Men det är viktigt att ibland rikta blicken mot den egna praktiken. Varför gör vi som vi gör? Om svaret är att vi gör så för att vi alltid gjort det, tycker jag att vi måste fundera vidare.

– I min forskning har jag därför gått igenom närmare hundra texter om socialtjänstens organisation som publicerats mellan 2000 och 2007. Sedan har jag djupanalyserat sex texter bland annat för att komma fram till vilka frågor forskarna ställt och vilka referenser som är mest använda.

Och vad har du kommit fram till?

– Bland annat att det förstås finns flera skäl att referera. Det kan exempelvis handla om att bestämma ett begrepp, som ”människobehandlande organisation”, hämtat från den amerikanske sociologen Hasenfeld. Det är en term som hjälper forskaren slå fast att socialtjänsten är speciell och skiljer sig från andra verksamheter, som industrin eller dagligvaruhandeln.

– En forskare kan också använda referenser i en teoretisk genomgång för att sätta de egna tankarna i ett sammanhang. Men att referera kan även handla om att spara utrymme. Istället för att ha en lång utläggning är det praktiskt att hänvisa till en teori som läsaren kanske dessutom redan känner till.

– Men man refererar också för att legitimeras sin tolkning av en företeelse genom att påpeka att andra forskare sett samma sak och dragit liknande slutsatser.

Du säger att det handlar om en sorts k-märkning.

– Ja, har man de referenser som anses viktiga visar man ju att man läst och reflekterat över den relevanta litteraturen. Den som tittar igenom referenslistan får

dessutom snabbt en uppfattning om texten; är ordentlig kan man tänka sig att själva texten också är det. Men ibland verkar refererandet nästan fungera som en ritual, man rabblar upp ett antal kända namn bara för att det ska vara så. Det är det organisationsforskaren Barbara Czarniawska kallar inköpslisterefererande.

– Den som börjar studera socialtjänstens organisation får exempelvis ett helt färdigt

förväntas forskaren ägna sig åt senare i karriären. Först gäller det att läsa in sig på forskningsfältet. Så när en doktorand börjar sin forskarbana är det enklast att haka på sådant som redan finns, exempelvis ett pågående projekt. Doktoranden vill ju passa in i det vetenskapliga sammanhanget och inte ställa dumma frågor. Dessutom gäller det att bli klar på cirka fyra år, då kan man inte börja från början. När forskaren sedan

»Forskaren drabbas då av aspektblindhet, en sorts tondövhet, gentemot företeelser som inte bekräftar teorin.«

startpaket med teorier och referenser som alla sociologer bör känna till. Så länge man håller sig till dessa namn kommer få forskare att ifrågasätta en.

Du säger också att en forskare delvis frånsäger sig ansvaret för det som påstås genom att hänvisa till tidigare forskning.

– Ja, den som utgår från en etablerad forskare behöver ju inte stå där ensam utan kan peka på att resonemanget bygger på en känd auktoritet. Skulle man istället föra fram en idé som saknar etablerad vetenskaplig förankring lämnar man sin trygghetszon och riskerar att utsättas för andras kritik. ”Vad har du fått det där ifrån?” blir kollegornas fråga. Extra besvärligt blir det förstås om det visar sig att andra forskare faktiskt kommit fram till det som du påstår är dina egna tankar. Då är det tryggare att hitta en forskare som för ett liknande resonemang.

Men handlar inte forskning om att komma på nya saker?

– Jovisst, men de där nya tankarna

blir äldre, och kanske skulle kunna forskas mer fritt, har han eller hon redan investerat flera år i ett visst perspektiv och orkar kanske inte ifrågasätta grunderna.

– Men forskning borde egentligen handla om att leta efter sådant som strider mot det gängse tänkandet. För om en etablerad teori utgör själva startpunkten för ens egen forskning finns ju risken att allt material man samlar in färgas av detta så att man till slut inte ser det som talar emot. Forskaren drabbas då av aspektblindhet, en sorts tondövhet, gentemot företeelser som inte bekräftar teorin.

Så det gäller att ifrågasätta sin teori ibland?

– Kanske borde man fundera över valet av teori och vad som skulle hända om man gjorde på ett helt annat sätt.

– Det finns två huvudsakliga synsätt på vad en bra teori är: dels den klassiska där en teori är slutprodukten av en forskningsstudie. Förenklat kan man säga att om teorin bekräftas av empiriska studier är det en bra teori.

– Men teorin kan också ses som en tankeprocess som hjälper forskaren upptäcka oväntade saker. Om jag kan få nya insikter om socialtjänsten genom att föreställa mig den som en robot är det en bra teori, trots att alla vet att socialtjänsten förstås inte är en maskin. Att se på teori på detta sätt öppnar upp för nya perspektiv. Det är ungefär som den där bilden som alla tror föreställer en anka men där man plötsligt ser att det kan vara en hare också. Olika perspektiv gör att man ser olika saker och att se både ankan och haren samtidigt är nästan omöjligt. Alltså kan det vara viktigt att ibland påminna sig om att teorin kan ses som en sorts överenskommelse: vi pratar just nu på det här sättet men vi skulle kunna prata på ett annat sätt också. Många gånger kan det ha blivit en vana att prata på ett särskilt sätt som få forskare längre minns varför.

– Jag misstänker också att det ofta finns större inslag av teori i forskningen än man vågar lyfta fram eftersom allt som inte passar in i resonemanget tenderar att tonas ner eller rensas bort från den slutliga forskningsrapporten. Det uppfattas antagligen som ovetenskapligt att inkludera egna tankar såvida de inte kan knytas till andra forskare eller etablerade teorier.

Du påpekar också att forskare som studerar socialtjänsten främst refererar till forskning från USA.

– Av de elva vanligaste internationella referenserna när det gäller undersökningar av socialtjänsten är nio amerikanska. Det kanske inte är så konstigt, det pågår mycket forskning där och engelska är det dominerande forskningsspråket. Men den offentliga sektorn ser väldigt annorlunda ut i USA jämfört med i Sverige, så när amerikanska teorier förs över till oss finns risk att viktiga perspektiv försvinner. I Sverige kan exempelvis politiker vara med och fatta beslut om tvångsomhändertagande, så är det inte i USA.

– Dessutom finns det förstås intressant forskning på andra håll som vi missar genom att nästan enbart intressera oss för den anglosaxiska världen.

Det har ju blivit allt viktigare att mäta kvalitet och där spelar referenser också en roll. Bibliometri handlar bland annat om att räkna hur många gånger en forskare blir citerad.

– Det är förstås svårt att objektivt avgöra vad som är bra forskning. Men den forskare som andra ofta refererar till är nog ganska bra. Samtidigt är det vanskligt att avgöra kvalitet genom att räkna citeringar; det kan

DANIEL UHNOO

AKTUELL: Med avhandlingen *Dunkla vanor - om teori och referenspraktik i samhällsvetenskaplig forskning*

ARBETSPLATS: Institutionen för socialt arbete

FAMILJ: Sambon Sofia och två barn

ÅLDER: 38 år

BOR: I Mölndal

INTRESSEN: Musik

ju finnas många skäl till att hänvisa till en viss forskare, exempelvis för att framföra kritik. Och ibland kan det vara så enkelt att man refererar bara för att texten behöver en referens.

Det är ovanligt att en avhandling i socialt arbete handlar om vetenskapsteori. Varför valde du att skriva om forskningspraktik?

– Det normala inom mitt ämne är att undersöka olika samhällsfenomen och i början var jag nog inställd på att forska inom organisationsteori. Men efter hand blev jag mer nyfiken på hur själva forskningen går till, inte minst eftersom det finns så få undersökningar om detta inom socialt arbete.

Vad tänker du göra nu när du disputerat?

– Först ska jag vara föräldraledig. Men sedan hoppas jag kunna fortsätta forska och bland annat jämföra hur andra vetenskapsområden ser på referenser och teori. Kanske spelar referenser en helt annan roll inom exempelvis naturvetenskap? ■

Med sikte på stora upplevelser

– Tålmod är ett måste för en naturfotograf, säger Björn Billing. För honom är det en hobby som ger både rekreation och nya tankar i jobbet som idéhistoriker.

BJÖRNS LUST att fotografera har tagit honom till bergrika trakter som Himalaya, Alperna och Skottland. I sådana områden är det flera saker som fascinerar.

– Landskapet är ofta storslaget och spänningen finns i de oförutsägbara skiftningarna i vädret som påverkar ljuset och färgerna. Växter, djur och besök i miljöer som Tibet och Pakistan har gett mig intressanta inblickar i kulturer olika vår egen.

Eftersom han har varit helt utlämnad till naturens krafter har vissa situationer varit riskabla under åren men riktigt farligt har det aldrig blivit och en stark känsla av lugn och harmoni brukar dominera.

– Det är en ynnest att få ligga torr och varm i ett tält när regnet piskar utanför och vinden drar och sliter i tältduken. Man påminns då om sin litenhet men också om att vara del av något större. Men det är inte bara imponerande bergskedjor som lockar, en gryning i Änggårdsbergen kan också vara mycket vacker, säger Björn.

Naturdetaljer drar till sig hans uppmärksamhet.

– Jag promenerar gärna på Stora Amundön. Där finns en variationsrikedom med klippor, hav, skog och fågel. Värdefullt är att återkomma till samma plats och se hur naturen och ljuset ändrar sig i takt med årstiderna och dygnet.

BJÖRN ÄR SJÄLVLÄRD och intresset för fotografi väcktes i slutet av 90-talet i samband med fjäll- och andra friluftsresor. Med sin Canon EOS 5D Mark II, stativ, filter och objektiv från extrem vidvinkel till extremt teleobjektiv är han väl rustad för att möta motiv både nära och på distans. Resmålet bestämmer utrustningen och ibland kan det vara tungt att bära allt själv.

– I Nepal hade vi bärare som tog hand om en del utrustning, men inte heller de kan bära för tungt. Genom erfarenhet lär man sig bli välplanerad, konstaterar Björn.

En kompaktkamera Canon S95 för snabbshots har han ofta med sig i fickan.

– Hänger man på en bergsvägg, finns ingen möjlighet att rota i ryggsäcken efter kameran och välja objektiv.

Som universitetslektor och studierektor i idé- och lärdoms historia på institutionen för litteratur, idéhistoria och religion har han mycket att göra inför terminsstarten. Ett forskningsfält som intresserar honom är vilken betydelse naturen har för den moderna människan.

– Fotografien utgör ett tidsdokument och i idéhistorien finns en indirekt koppling till de estetiska idéernas historia och hur olika bilduttryck speglar människors uppfattning av sin omvärld nu och då. Detta gör att jag kan ta mitt intresse för naturfotografering med in i arbetet och berika det.

FOTO: JOHAN WINGBORG

»... en gryning i Änggårdsbergen kan också vara mycket vacker.«

LANDSKAPSFOTOGRAFERINGEN förändras under tidsepoker, i olika miljöer och med varierade tekniker. Med digitalt fotografi, som Björn arbetat med sedan 2006, har kontrollen över bilderna ökat.

– Genom den digitala tekniken har man lättare tillgång till redigering, efterbearbetning av bildens dynamiska omfång, färger och kontraster än med den analoga. Ibland har jag en idé om sammanfogning av flera bilder till en. Photoshop är då praktiskt och öppnar upp för ett kreativt naturfoto, som här i bilden *Höstfantasi med björkar*, säger Björn och visar.

Baksidan av teknikens möjligheter är att det blir lättare att manipulera bilder.

– En intressant diskussion uppstår mellan vad som är tillåtet och inte, var gränser går och vad som kan vara nödvändigt att förstärka. I en nyhetsbild från Beirut hade fotografen förstärkt bombröken för att visa på den hemska situationen, var det rätt?

BJÖRN BERÄTTAR om några av de tävlingar som han periodvis deltagit i, mest för att det är kul.

– Jag är nu i final i en internationell tävling som heter Outdoor Photographer of the Year 2012. Det är roligt att bli nominerad och få pris. Ibland har det gett lite mer då företag hört av sig för att köpa en bild och även ett och annat positivt mejl från privatpersoner dyker upp.

Under åren har hans bilder publicerats i tidningar som Camera Natura, Kamera & Bild samt Digital foto för alla. Ett pågående och långsiktigt projekt är att skanna in alla de tusentals diabilderna han har i sitt arkiv. Varje år gör han två till tre fotoresor. Peru och Alaska är några av drömmålen. I februari bär det av till Lofoten.

– En plats med speciell stämning och

Ovan: Havasu Falls, Grand Canyon, USA
 Bilden till vänster: Nedstigning från Naya Kanga, Himalaya
 Bild vänster sida: Höstfantasi
 Foto: Björn Billing

FOTO: JOHAN WINGBORG

Ljus, där naturen är av alpin karaktär med klippor som kommer rakt upp ur havet. Jag reser ensam men sluter upp där i en grupp och bor i en gammal fiskeby. Hur det konstnärliga blir vet jag inte då vädret är väldigt ombytligt.

Det blir inte alltid bilder men han får naturupplevelser, lär sig njuta av stunden och att vara öppen för intryck.

– Det är lärorikt och kontemplativt att vara naturfotograf. Ofta jobbar man ensam och tålamod är ett måste. Naturen erbjuder ett sätt att förhålla sig till tid, man väntar in, det går inte att stressa fram något som så ofta i vårt samhälle, säger Björn.

En händelse då fotograferingen verkligen stod i fokus var 2011 i Grand Canyon vid vattenfallen Havasu Falls.

– Där tog jag en bild som resulterade i en av mina mest uppskattade och uppmärksammade bilder. Det blåste, regnet hängde i luften och vattendroppar stänkte från fallet. Plötsligt blev det ett dramatiskt färgskådespel på himlen, ett fantastiskt ljus som bara varade i några minuter, då tog jag bilden som blev en once in a lifetime.

HELENA SVENSSON

BJÖRN BILLING

TITEL: Studierektor och universitetslektor på institutionen för litteratur, idéhistoria och religion

ÅLDER: 47 år

FAMILJ: Särbo

BOR: Majorna

SENAST LÄSTA BOK: *Sunset Park*, Paul Auster

SENAST SEDDA TV-SERIE: *Bletchley circle*

SENASTE RESAN: Korsika i augusti 2012

SENAST SEDDA FILM: *Hobbit*

ÖVRIGA INTRESSEN: Klättring, friluftsliv

HEMSIDA: <http://bjornbilling.tx.com>

Hon valde att komma hit för att få leva längre

I USA är medellivslängden för personer med cystisk fibros 35 år. I Sverige är den 50.

22-åriga Lauren Meiss från Arizona har kommit till Göteborg för att studera för sitt liv. Hon driver ett projekt i forskargruppens labb.

KONTRASTEN MELLAN Arizonas ökenklimat och den göteborgska vintern kunde knappast vara större än denna decemberdag, när termometern visar minus sju och biltrafiken över Medicinareberget packat snön till glittrande is.

Lauren Meiss, uppvuxen i staden Scottsdale med ett värerekord på 50 grader i skuggan, håller långsamt på att

vänja sig. Men en sekunds ouppmärksamhet räcker, och mitt i backen mot restaurang Lustgården sätter hon foten på en isfläck och voltar baklänges i en våldsam snövruga.

– Jag tänkte åka upp till Kiruna i nästa vecka, för jag vill gärna se hur det är längst upp i norr. Kanske borde jag skaffa lite mer klimatanpassade skor innan jag åker, säger Lauren och gnider handen över det ömmande ryggslutet.

Lauren Meiss föddes 1990. Spädbarnstiden präglades av sjukdom, och vid tre månaders ålder fick Lauren diagnosen cystisk fibros: en ärftlig sjukdom där en genetisk defekt stör funktionen hos bukspottkörteln, andningsvägarna och svettkörtlarna.

Sjukdomen kännetecknas av onormalt hög slembildning i andningsvägarna – och av att den obönhörligen leder till döden.

Parkerad på Lustgården med en tallrik svensk husmanskost är det inget som Lauren Meiss tycker det är konstigt att prata om.

- MINA FÖRÄLDRAR var inte medvetna om att vi hade den här genen, och vi känner inte till någon annan i släkten som drabbats, så det är klart det var en chock. Men för mig personligen är det mitt normala liv. Jag har alltid ätit mediciner, alltid tvingats träna för att hjälpa min andning, alltid vetat att mitt liv en dag ska ta slut, säger hon.

– Den här sjukdomen kan vara väldigt

svår för de som drabbas. Men jag har aldrig varit ledsen. Att leva med cystisk fibros har förändrat mitt perspektiv på livet, gjort mig mer utåtriktad. Jag vet att varje dag räknas, och alla de småsaker som mina jämnåriga klagar på kan inte störa mig.

UPPSKATTNINGSVIS 70 000 personer världen över lever med diagnosen cystisk fibros. Det är väldigt många, samtidigt ur forskningssynpunkt försvinnande få. Det satsas lite pengar på ny forskning om sjukdomen, och de forskare som engagerar sig drivs oftare av personliga skäl än av drömmen om pengar och ära.

En av dem är Gunnar C Hansson vid Sahlgrenska akademien, som leder en av världens ledande forskargrupper inom fältet och vars son har cystisk fibros:

– Jag och min forskningsgrupp har studerat kroppens slemlager i 25 år. Nu börjar forskningen att bära frukt och få betydelse för flera sjukdomar, bland dem cystisk fibros. Det är otroligt kul att vara med om detta, och det står en kö av ungdomar från hela världen som, precis som Lauren, vill komma hit för att lära sig mer, säger Gunnar C Hansson.

PROFESSOR HANSSON är också anledningen till att Lauren Meiss kommit till Göteborg.

– Jag bestämde mig väldigt tidigt för att välja en karriär där jag kan hjälpa till att öka kunskapen om min sjukdom, och jag läser allt jag hittar. En dag satt jag på en konferens i Kalifornien och hörde en svensk forskare berätta att medellivslängden för personer med cystisk fibros i Sverige är 50 år. I USA är den 35, så där och då bestämde jag mig för åka till Sverige och lära mig mer.

Genom sina kontakter med professor Paul Quinton – som är en av världens främsta forskare på cystisk fibros och som själv levt med sjukdomen i 67 år – fick Lauren kontakt med Gunnar C Hansson. Den svenske professorn bjöd över henne på stående fot, och med hjälp av två nationella stipendier flyttade Lauren Meiss ensam till Göteborg. Nu har hon varit här i ett halvår, för att bokstavligen studera för sitt liv.

- JAG HAR TAGIT ett antal medicinska kurser som jag hoppas ska bli grunden till en medicinsk utbildning hemma i USA, men för tillfället driver jag ett projekt på heltid i forskargruppens labb. Gunnar har verkligen tagit mig under sina vingar, och jag lär mig otroligt mycket, säger Lauren Meiss.

Lauren har fått förtroendet att driva ett eget projekt, och dagarna i labbet handlar just nu om att dissekera råttor för att försöka karaktärisera slemlagret i djurens andningsvägar. Målet är att redovisa försöken i en vetenskaplig artikel – och kanske på sikt lösa gåtan med cystisk fibros?

– Åh, det är en alldeles för grandios uppgift! Men jag vill gärna bidra till att koppla ihop forskningen med patientens perspektiv, och jag tänker mig en framtid där jag får arbeta för att informera och öka kunskapen om den här sjukdomen, säger Lauren Meiss.

»Jag vet att varje dag räknas, och alla de småsaker som mina jämnåriga klagar på kan inte störa mig.

”

När Lauren Meiss var tre månader gammal fick hon diagnosen cystisk fibros, en ärftlig sjukdom som bland annat påverkar andningsvägarna.

Mötet med Sverige och svenskarna har erbjudit mer överraskningar än saltomortaler över dolda isfläckar. Mätt på stekt kolja och äppelpaj sammanfattar Lauren de första kulturkrockarna:

- En svensk skulle aldrig låtsas att han är din bästa vän om han inte är det.
- Svenskar är reserverade i början men väldigt öppna när du lärt känna dem.
- Svensken är aldrig hetsig, alltid lugn.
- Den eländiga vintern vägs upp av den svenska sommaren, och av hösten som är fantastisk.

Även som patient finns stora skillnader. I Sverige har hon mött ett annat vårdssystem, där svenska läkare på ett helt annat sätt än de amerikanska lyssnar och ställer frågor. Västen som Lauren har används överhuvudtaget inte i Sverige – i stället har hon fått träffa en fysioterapeut som lärt henne en teknik för att med egen kraft ”hosta rent” andningsvägarna.

I kombination med en renare miljö och friskare luft är detta enligt Lauren Meiss förmodligen anledningen till att svenskar med cystisk fibros lever längre, och när hon åker hem till Arizona igen är det med förhoppningen att erfarenheterna i Sverige ska lägga fler år till hennes liv.

- NÄR JAG FÖDDES var medellivslängden för barn med cystisk fibros elva år. Sedan dess har den hela tiden ökat, och när jag åker hem nästa vinter har jag med mig nya behandlingsmetoder och insikter som jag vill förmedla till mina amerikanska läkare.

– Folk frågar mig ofta hur jag kan leva och samtidigt veta att jag kommer att dö. Men vi ska alla dö, eller hur? Du kan råka ut för en obehaglig olycka i morgon, vad som helst kan hända. I Sverige har jag fått massor med nya vänner, och det som varje dag driver mig vidare: mina relationer, mina vänner och min familj.

Hon gör redan en insats. Lauren driver två bloggar, har skrivit egen musik om sina erfarenheter där hon själv sjunger och spelar piano, och hon skulle älska att få föreläsa. Samtidigt är det svårt att planera livet med en sjukdom som i så stor utsträckning påverkar hennes liv.

UNGEFÄR EN TIMMA varje dag måste Lauren bära en särskild ”mekanisk” väst som vibrerar hennes bröstorg, och på så sätt lösgör slemmet i hennes andningsvägar. Sjukdomen går i skov. Dåliga dagar är hon trött och har svårt att andas, och hon riskerar alltid att drabbas av infektioner. Till skillnad från många andra med cystisk fibros har hon god aptit, men hon ser tecken på att hennes smaksinne förändrats. Luftsinnen är redan förlorat.

– Även om jag såklart saknar lukten av mat och andra goda dofter är det inget jag går runt och sörjer. Det största problemet är att jag inte känner brandlukt, vilket faktiskt kan vara farligt!

– Det svåraste för mig är att tvingas ta det lugnt i ålder då jag är ung och energisk. Jag vill involvera mig i min sjukdom, prata om den och sprida kunskap, men jag är orolig för att bli sämre och inte orka.

– Men då tänker jag på professor Quinton. Om han kan leva med cystisk fibros trots att han snart är 70, varför skulle inte jag också kunna göra det?

TEXT: KRISTER SVAHN

FOTO: JOHAN WINGBORG

Språk gör oss till människor

I Afrika finns hundratals språk kvar att dokumentera.

– Ett Eldorado och en utmaning men också ett ansvar för en språkforskare, säger Laura J Downing, professor i afrikanska språk.

I LAURAS ARBETSNUM sitter en gigantisk karta över Afrika uppsatt på väggen, där kontinentens cirka 2 000 språk är inlagda.

– Den är köpt på ett museum utanför Bryssel, säger hon och sveper med handen över färgfälten som visar indelningen i språkfamiljer. Förutom indoeuropeiska och austronesiska språk finns också fyra språkgrupper som är speciella för Afrika.

Språk följer naturliga gränser som berg och sjöar men påverkas av faktorer som urbanisering och politiska handlingar.

– Språkutvecklingen i Afrika är intressant att följa i och med vissa länders ekonomiska tillväxt, etniska konflikter och andra länders investeringar. Människor överger sina små byar för att arbeta och bo i städerna och detta gör att några språk är på väg att försvinna medan andra blir alltmer dominanta genom politiska beslut, förklarar Laura.

LAURA TILLTRÄDDE professuren på institutionen för språk och litteraturer, den enda i Skandinavien, i höstas efter att tjänsten inte varit tillsatt på två år.

– I och med tidigare professorns pensionering valde universitetet att ta bort finansieringen men institutionen fick den tillbaka och kunde anställa mig.

Hon känner en viss oro över uppehållet men också tillförsikt.

– Jag hoppas kunna bygga upp det som jag tror kanske gått förlorat vad det gäller att locka studenter. Det finns en farhåga att man försöker dra ner på institutionens kostnader igen, men jag kommer att kämpa. För Sveriges del är det viktigt att ha en forskningsbas för de afrikanska språken med tanke på den invandrade befolkningen i samhället. Vi står också för expertis när exempelvis Migrationsverket ringer för att få hjälp med översättningar, identifiering av språk samt språkligt stöd.

Om språkdebatten på Göteborgs universitet säger Laura:

– För mig som språkälskare förvånas jag över att språkinstitutionerna hela tiden ska behöva känna ett överhängande finansiellt hot, att de inte värdesätts. Språk är vad som gör oss till människor och att studera dem vetenskapligt är ett grundläggande område inom humaniora. I vår tid, med internationell handel och för att lära känna andra kulturer, är ämnen som språk och litteratur betydelsefulla.

INTRESSET FÖR språk började när hon var i tonåren.

– Vi bodde på en amerikansk flygbas i Tyskland där min pappa arbetade och jag kom i kontakt med ett annat språk för första gången, det var fascinerande. Att det sedan blev just afrikanska språk berodde på att det utforskade lockade, men också på entusiastiska lärare under doktorandtiden vid University of Illinois, som resulterade i avhandlingen *Problems in Jita tonology*.

Som språkteoretiker är man intresserad av att veta och ta reda på vad som är gemensamt för olika språk och utefter detta bygga teorier.

– De flesta modeller är baserade på hur europeiska språk, ibland även japanska och kinesiska, är uppbyggda och utelämnar ofta språk som talas i Afrika. Vi har arbetat hårt för att dessa teorier måste ändras och först nu börjar det bli accepterat.

FÖRUTOM ATT Laura forskar i språk som är besläktade med zulu, som ingår i språkgruppen nguni och talas i Sydafrika och Zimbabwe, undersöker hon två av de cirka 500 bantuspråk som finns.

– Bantu, som talas bland annat i Malawi, är tonspråk och jag studerar tonhöjdsändringar, betonade och obetonade stavelser och rytmer i chichewa och tumbuka. De skiljer sig åt på några grundläggande punkter,

LAURA J DOWNING

TITEL: Professor i afrikanska språk på institutionen för språk och litteraturer

ÅLDER: 58 år

FAMILJ: Singel

FÖDD: På Long Island, USA (på en flygbas som inte längre finns)

BOR: Vid Kvilletoget

INTRESSEN: Läsa historiska böcker och noveller, afrikansk musik, konst, dokumentärfilm

PÅGÅENDE LÄSNING: *History of Mali*, Dr Phiri

SENAST SEDDA FILM: *Beasts of the Southern Wild*, regissör: Benh Zeitlin

FAVORITMAT: Sötpotatis med smör och peppar

MOTTO: "Quaerere Verum" ("Sök sanningen"), som står skrivet på the Downings familjevapen

FAVORITORD: "Ubuntu" är ett bantuord som betyder "medmänsklighet"

De cirka 500 bantuspråken talas av cirka 200 miljoner människor

CHICHEWA: talas av 7 miljoner människor

TUMBUKA: talas av 1 miljon människor

Laura J Downing är Sveriges enda professor i afrikanska språk.

som att tumbuka inte har en renodlad tonhöjdsstruktur som chichewa.

Bantuspråken har gemensamt basvokabulär och grundmönster, trots detta kan det vara svårt att förstå varandra över språkgränserna.

DET HAR BLIVIT flera fältarbeten i Zimbabwe och Malawi under åren.

– Mina kollegor i Malawi hjälper till att hitta studenter som är intresserade av att delta i forskningsarbetet. Jag ställer frågor, intervjuar eller låter personerna berätta något. Därefter lyssnar jag noga på inspelningarna, gör

»Jag studerar tonhöjdsändringar, betonade och obetonade stavelser och rytmer i chichewa och tumbuka ...«

en avskrift, analyserar och stämmer av med min forskningsfråga.

Närmast kommer Laura från jobbet som forskare och projektledare på ZAS (Centrum för allmän språkvetenskap) i Berlin. Om tiden hittills i Göteborg säger hon:

– Efter att ha bott i en storstad som Berlin i många år, märker jag här av en genuin vänlighet och hjälpsamhet hos människor och jag har redan börjat knyta goda kontakter med kollegor.

Hon älskar musik och beundrar konserthuset med dess utsökta akustik. Film, helst dokumentärer, är ett stort intresse och Laura är imponerad av Göteborg International Film Festival.

– Jag är fascinerad av att den är så stor och jämförbar med Berlins. Det finns flera filmer från Afrika, säger Laura glatt och *The Last Fishing Boat* är en film från Malawi som jag absolut ska se!

TEXT: HELENA SVENSSON
FOTO: JOHAN WINGBORG

Skulpturen *Ruska* invigdes 2009 och är utplacerad av Statens konstråd. Finns vid Campus Linné.

Ruska

Anders Kappels skulptur *Ruska* ger många associationer där den står på planen utanför Mediehusets entré i Campus Linné. Den utstrålar något vilsamt, mjukt och tryggt som ett rum att krypa in i. På samma gång finns här rörelse som i ett böljande hår i vinden eller ett väsen som kan lyfta sina vingar för att flyga eller simma iväg.

Koppargrön patinerad metall vilar på en betongsockel på vilken man kan sitta ner en stund. Man kan också gå runt och betrakta den 2,2 meter höga skulpturen från olika håll eller se den snett ovanifrån ett fönster. Intressanta reflexer och fint skuggspel uppstår i fasaderna av tegel, puts och glas.

Hängobjektet i skulpturen är förnicklat och leder tanken till en fisk, ett smalt hästhuvud eller kanske en sjöhäst. De två ögonen bär något sorgset över sig, det väl synliga söker kontakt med den som tittar. Ibland blänker det till när solstrålar träffar och i vinden rör det sig något i sidled. Rörelsen och glittret tillför ytterligare en dimension.

Skulptören, läser jag på Statens konstråds hemsida, vill ofta förmedla ett budskap om det sårbara ekosystemet. Han har tänkt att skulpturen är en tångruska, ett tält eller en förhistorisk bostad där man hängt upp dagsfångsten i taket.

En känsla av vatten och att vara under ytan dröjer sig kvar när jag lämnar skulpturen. Kanske simmar den iväg när jag gått? Eller är det så att den strandat här för att vi ska få se men också bli omruskade och påmind om att vi är en del av någonting större.

TEXT OCH FOTO: HELENA SVENSSON

Med passion för **katastrofer**

Krossade bergarter, fragment av smält magma samt ovanligt höga halter av iridium. När forskare 1992 upptäckte Locknekratern fanns bara en förklaring: det måste vara det första konstaterade nedslaget i en marin miljö!

– Det var en sensation! Sedan dess har kratrar av olika slag blivit mitt forskningsområde, berättar Erik Sturkell. Han får nu Sixten Heymans pris.

ERIK STURKELL, professor i tillämpad geofysik, var i Jämtland i början av 1990-talet för att forska om kalksten. Men så kom upptäckten att Locknesjön var en del av en 7,5 kilometer bred krater, orsakad av en meteorit på 600 diameter, som slagit ner med väldig hastighet för 458 miljoner år sedan. Nedslaget var så kraftigt att det motsvarar 25 000 Hiroshimabomber och ödelade ett väldigt område.

– Där sjön nu ligger, omgiven av grön växtlighet, fanns då ett 500 meter djupt hav. Och det är just det som gör detta fynd så unikt. För trots att de flesta meteoritnedslag sker i havet finns det ytterst få kratrar där att studera.

JORDENS HAVSBOTTEN är nämligen förhållandevis ung; de allra äldsta områdena, exempelvis vid den nordamerikanska östkusten, är bara 160 miljoner år gamla. Det beror på att det är på havsbotten som kontinentalplattorna glider isär vilket får den att ständigt förändras. Meteoriter som slår ner i havet försvinner därför ofta utan spår. Om det inte blir som i Lockne där kratern finns på ett område som senare blev land, förklarar Erik Sturkell.

– Vid Locknenedslaget revs sediment upp som funnits på havsbotten. Sedan kastades material i ett återsvall tillbaka i kratern, vilket gjorde att till exempel yngre skiffer hamnade underst medan äldre granit kom överst. Jag disputerade på kratern 1998 men internationell forskning pågår där

fortfarande och det finns mycket kvar att upptäcka.

Meteoritnedslag har orsakat död och förintelse flera gånger under jordens 4,5 miljarder långa historia. Mest känt är nedslaget för 65 miljoner år sedan då cirka 45 procent av alla arter dog ut, bland dem dinosaurierna.

– DEBATTEN OM vad som egentligen orsakade massdöden hade pågått i decennier när fysikern Luís Alvarez 1980 kunde visa att det

»Omkring 10 procent av jordens befolkning bor vid aktiva vulkaner och frågan är förstås varför?«

finns ett tunt lager iridium över hela jorden vid de sediment där man hittat dinosauriebened. Eftersom meteoriter innehåller 10 000 gånger mer iridium än vad som finns på jorden verkar problemet löst: dinosaurierna dog ut på grund av ett meteoritnedslag.

Men kanske är det trots allt inte hela sanningen.

Erik Sturkell tar fram en tabell som visar att sambandet mellan stora massutdöenden och vulkanutbrott är starkt. Det gäller bland annat den värsta katastrofen, för 250 miljoner år sedan, då 75 procent av alla arter dog ut.

– Kanske finns det flera orsaker till att dinosaurierna försvann, både en meteorit

och vulkanutbrott med stoft som förmörkade himlen? Hur som helst ledde katastrofen till förödelse men också till att däggdjuren, och därmed människan, fick en chans.

För det är just det naturkatastrofer också innebär; en möjlighet för alldeles nytt liv.

– För cirka 73 000 år sedan fick vulkanen Toba, på den indonesiska ön Sumatra, ett väldigt utbrott. Askmolnet gav upphov till sänkt temperatur och den senaste istiden tog fart och gjorde nästan slut på arten människa. Men det ledde också till att det fåtal individer, kanske några tusen, som trots alls överlevde fick en ökad möjlighet

att sprida sig. Mängder med vatten bands nämligen upp i glaciärer, havsnivån sänktes 120 meter och områden som tidigare varit vattenfyllda blev torra. Människan kunde på så sätt ta sig över nya områden och vår vandring ut ur Afrika kunde börja!

Vulkaner har Erik Sturkell studerat på Island i över tio år, ett land där en geolog inte behöver förklara vad hans arbete ska vara bra för.

- ÅR 2000 UPPTÄCKTE en forskare att nålen på en seismograf vid vulkanen Hekla börjat röra sig. Tecknen påminde om hur det sett ut vid det senaste utbrottet 1991. Så han ringde civilförsvaret och luftfartsmyndigheten, och på radionyheterna klockan 18.00 sändes en varning om att ett utbrott väntades inom 20 minuter. Klockan 18:19 kom mycket riktigt den första explosionen!

Har man många mätinstrument samt

kunskap om hur vulkanen brukar bete sig, kan en eruption förutsägas ganska exakt. På Island behöver dessutom sällan fler än några hundra personer evakueras när fara hotar. Värre är det i tätbefolkade områden, påpekar Erik Sturkell.

- Omkring 10 procent av jordens befolkning bor vid aktiva vulkaner och frågan är förstas varför. Svaret är att vulkanisk aska är rik på näringsämnen och om klimatet dessutom är varmt och fuktigt blir områdena idealiska för odling. Att då säga till fattiga människor i exempelvis Indonesien att de borde flytta för att vulkanen kan få ett utbrott någon gång inom tre hundra år, det fungerar helt enkelt inte.

Just nu pågår ett tjugotal vulkanutbrott någonstans på jorden. De flesta sker dock på havsbotten och märks inte.

- Vulkaner som ofta har utbrott är mindre farliga eftersom de då och då släpper på

ERIK STURKELL

YRKE: Professor i tillämpad geofysik

BOR: Vasastaden, Göteborg

ÅLDER: 50 år

FAMILJ: Hustrun Gabrielle Stockmann

INTRESSEN: Förutom forskning: matlagning, film, resor, historia, arkitektur

trycket. Forskarna får dessutom en chans att lära sig hur vulkanen brukar bete sig och omkringboende människor påminns om vikten av att vara beredd.

Värre är det med vulkaner som sällan har eruptioner, förklarar Erik Sturkell.

- Vi vet exempelvis att Vesuvius förr eller senare kommer att ha ett utbrott men inte när. Självklart kontrolleras vulkanen noga men när bör man blåsa i visselpipan? Gör man det för tidigt och tvingar de cirka 2 miljoner människor som bor kring Neapel att evakueras i onödan, finns risken att ingen tar nästa larm på allvar. Å andra sidan vore det en mardröm att varna för sent.

Men den katastrof som drabbade Italien i fjol handlade inte om vulkaner. Istället var det ett par jordskalv, orsakade av den afrikanska kontinentens tryck mot Europa, som gjorde tusentals människor hemlösa.

- Jordskalv är svårare att förutse. Vi vet var de troligen kommer att ske men inte när eller hur allvarliga de blir. Det går inte att skydda sig men däremot kan man förbättra oddsen. Bland annat handlar det om att bygga stabila hus. När Kina för två år sedan drabbades av jordbävning omkom främst barn, eftersom flera dåligt byggda skolor störtade samman.

VILKA KATASTROFER KOMMER jorden att drabbas av i framtiden? Nyligen passerade asteroiden Apophis jorden och det finns en risk, om än väldigt liten, att den slår ner år 2036.

- Vad som än händer är jag säker på att alla mina studenter kommer att få jobb! Inte minst Västlänken som ska byggas under Göteborg innebär många problem som kommande geologer får kämpa med.

Sixten Heymans pris innebär, förutom äran, en prissumma på hela 300 000 kronor.

Vad ska du använda pengarna till?

- Till hösten tänker jag, tillsammans med min fru, åka på ett geologiskt möte i San Francisco. Då hoppas vi hinna besöka Barringerkratern i Arizona som uppstod för 50 000 år sedan då en meteorit på flera ton slog ner. Och så vill vi besöka Hawaii som ju består av hundratals vulkanöar. ■

SIXTEN HEYMANS PRIS

delas ut vart tredje år, varannan gång till en svensk skönlitterär författare och varannan gång till en svensk naturvetare. 2010 års pristagare var Klas Östergren.

Pristagaren utses av Göteborgs universitet och prissumman för 2013 är på 300 000 kronor.

Till personalavdelningen vid Göteborgs universitet

Anhållan om förtidspension

JAG HAR TAGIT del av universitetsledningens bekymmer över vilken könstillhörighet medlemmarna av professorskåren har och deras åtgärdsplan för att lösa detta problem (GU Journalen 2012:7). Jag inser att det finns för många av min "sort" på Göteborgs universitet och för att underlätta deras strävanden i denna sak föreslår jag härmed att jag beviljas förtidspension av universitet. Enligt gällande lag måste man för detta ange någon åkomma som gör att fortsatt arbete inte längre är möjligt och jag har tre förslag: antingen kan jag anses lida av "kronisk felbeköring" eller "naiv universalism" alternativt "obotlig grälsjuka".

MINA SKÅL för denna begäran är följande: Universitetsledningens resomang vilar på en vetenskapligt förlagd uppfattning om förståelsen av kön. Den biologiska "kroppsräkning" i de dikotoma kategorierna "män" och "kvinnor" som man utgår ifrån är enligt de rön som genusvetenskapen bestått oss med en både normativt förkastlig och empiriskt ohållbar uppdelning. Kön skall enligt dessa rön inte förstås som huvudsakligen biologiskt bestämt utan som något som till största delen är som det heter socialt konstruerat. Resultaten från den genusvetenskapliga forskningen är härvidlag entydiga, nämligen att det inte finns enbart två utan ett relativt stort antal bestämningar av individers sexuella tillhörighet. En av de mest framträdande forskarna inom området – Judith Butler – räknar upp inte mindre än åtta sådana. Vetenskapsrådet, vår främsta myndighet inom dessa frågor, har också till allas vår vägledning gett ut en skrift som bekräftar att den biologiskt dikotoma uppfattningen av kön inte är hållbar. Ett universitet skall rimligen i sina åtgärder följa den vetenskapliga utvecklingen och inte bygga sina åtgärder på uppfattningar som enligt den etablerade forskningen visat sig ohållbara. Jag vill arbeta på ett universitet som tar dessa väl etablerade forskningsresultat på allvar och eftersom Göteborgs universitet inte längre kan räknas till denna kategori lärosäten har detta gjort mig modfärdig och allvarligt stukat min entusiasm i arbetet. Jag frågar mig också vad som blir nästa steg – skall universitetet också bygga sina miljöåtgärder på förlegade och i grunden motbevisade forskningsresultat? Skall den natur-

vetenskapliga undervisningen frånga Einsteins relativitetsteori och säga att Newtons kvantmekanik är det enda som gäller och vad skall man svara när ideologerna bakom idén om "intelligent design" vill få gehör för sina stolligheter inom vår undervisning om den biologiska evolutionen? Det inger inte respekt att när det så passar ens politiska strävanden argumentera för kön som en biologisk dikotomi, och att när politiken så kräver lättvindigt byta fot och argumentera för motsatsen. Termen för detta är opportunist och därmed något man som forskare bör hålla sig för god för.

ATT SOM UNIVERSITETSLEDNINGEN räkna biologiska kroppar på det sätt som man nu väljer att göra är därför inte acceptabelt om man vill värna ett vetenskapligt förhållningssätt till

»Det är för mig djupt kränkande att bli kategoriserad som en "manlig" professor.«

denna sak. Vad mig själv beträffar brukar jag "konstruera om mig" lite då och då alltefter humör och tillfällen och att därför klassificeras på det biologistiska sätt som universitetsledningen nu gör, kan jag inte acceptera. Eftersom kön nu av (genus-)vetenskapen har fastslagits vara en social konstruktion bör detta därför, liksom sexuell läggning, religion, politisk uppfattning, etnicitet och andra liknande identiteter, vara den enskildes privatsak och inget som skall registreras av statliga myndigheter eller pådyvlas medborgarna av deras arbetsgivare. Det är för mig djupt kränkande att bli kategoriserad som en "manlig" professor. Jag har enligt mig själv och många som känner mig väl nämligen en hel del dygder och beteenden som inte är särdeles "manliga" utan som bör karakteriseras som typiskt "kvinnliga" och jag motsätter mig därför å det bestämdaste denna biologistiska kategorisering av min person. Jag frågar mig också oroligt vilka ytterligare kategoriseringar man skall stämpla på mig?

FÖR DET ANDRA känner jag numera en stor olust inför vetenskapen att jag som "manlig" professor utgör en belastning för Göteborgs universitet. Jag har aldrig bett om att få bli född i en biologiskt manlig kropp och det är i nuläget inte mycket jag kan göra åt att jag råkar vara från universitetets-

ledningens synpunkt en biologiskt sett svårt felkönad person. Jag har förhört mig om möjligheten till ett biologiskt/kirurgiskt könsbyte men dels säger de läkare jag pratat med att

vid min ålder (född 1954) är en sådan sak vansklig av rent medicinska skäl. Dessutom har åtminstone en av mina nära anhöriga i överraskande bestämda ordalag uttryckt sin bestämda motvilja mot en sådan åtgärd.

FÖR DET TREDJE motsätter jag mig generellt denna essentialistiska kategorisering av forskare. En de stora tänkarna inom det vetenskapsteoretiska fältet – Robert Merton – menar att vad som bör utmärka just universitet är principen om universalism. Till skillnad från i princip alla andra organiserade verksamheter skall det vid ett universitet vara så att det är vad man gör, inte vem man är, som räknas. Detta ideal, om än svårt att alltid leva upp till, är en grundpelare för mig som forskare. Den princip som universitetet nu fastslår, att vi skall delas upp i "manliga" och "kvinnliga" forskare är ett grundskott mot en sådan universalism. Att idealet är svårt att nå upp till är inget skäl att som nu välja att helt överge det – jag vill påpeka att demokratins ideal om politisk jämlikhet ännu inte någonstans uppnåtts men vi har likväl bestämt oss för att fortsätta sträva efter det och inte överge detta centrala ideal enbart för att det visat sig vara svårt att realisera. Vetenskapens ideal om att sträva efter att producera sanna forskningsresultat har också det visat sig svårt att uppnå

FOTO: STEFAN IDEBERG

men jag hoppas att inte heller det nu skall uppges av Göteborgs universitet.

FÖR MIG GER denna typ av kategoriseringar tämligen obehagliga associationer. Universitetsledningens policy bygger på att det nu finns för många "manliga" professorer. När rektorn för universitetet i Köln för rättsvetaren Hans Kelsen talade om varför han ansåg sig tvungen att avskeda denne från tjänsten som professor, var hans argument just att man hade för många av Kelsens "sort", dvs för många judiska professorer. Det spelade härvidlag inte någon roll om Kelsen själv uppfattade sig som jude eller ej; det som räknades var, precis som nu, det (ras-)biologiska, dvs av vilka Kelsen råkade vara född. Min poäng är inte att hävda att dagens universitetsledning är inspirerad av sådana befängda rasteorier, det tror jag absolut inte och jag är övertygad om att man har de bästa av intentioner bakom sitt förslag. Men ett av min disciplins centrala forskningsresultat är att goda intentioner inte alltid leder till goda utfall. Jag vill i detta sammanhang peka på att har man börjat räkna en "sort" blir det lätt att man fortsätter att räkna en andra och en tredje och en fjärde "sorts" forskare och då kan man plötsligt befinna sig mycket långt borta från universalismens principer och i slutändan hamna på en plats där man inte alls önskar att man befunnit sig. Det kan dessutom visa sig vara en plats från vilken det inte är särskilt enkelt att ta sig ifrån. Vissa normer är av det slaget att när man väl har överträtt dem finns det ingen väg tillbaka.

Göteborg den 20 december 2012

BO ROTHSTEIN
PROFESSOR I STATSVETENSKAP

Läsarbrev: **Triss i damer och lönen**

HAR NYSS LÄST en hel del i det senaste numret av GU Journalen (mjukstart på nya jobbåret!) och undrar följande: Vad avgör om en person presenteras med ålder, civilstånd, bostadsläge, hobbyer med mera? De som presenteras under Profilen och Fritid får med den personliga informationen, men i övrigt: Samtal med forskare har med det (s. 22). Reportage har bara med ålder (+ kuriosa) (s. 24).

Nyheter har med det (i text, ej ruta) när det gäller *Triss i damer* (s. 9), men inte i andra nyhetsartiklar med tyngdpunkt på specifika personer (s. 10, s. 14).

En bagatell kanske, men det var just *Triss i damer* som fick mig att fundera, eftersom beskrivningen av duon herrar – ny förvaltningschef och ny personalchef – inte presenterades med sådan information tidigare under 2012 (vad jag minns). Så jag undrar över varför lön, bostadsläge, civilstånd med mera nämns för damtrion när motsvarande information inte nämns för män på nya befattningar, till exempel nämnda herrduo? Dessutom undrar jag över den identiska lönen till damtrion – vad har hänt med individuell lönesättning? De tre tjänsterna kan knappast vara identiska och knappast heller trions meriter. Eller brukar samtidigt på olika chefsposter tillsatta män också få identisk lön?

ANSTÄLLD VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Kommentar

BRA FRÅGA. Hur man presenterar personer borde vara självklart men är det inte. Vi gör på lite olika sätt vilket är olyckligt. Om det är en personlig artikel eller ett reportage brukar det vara en längre faktaruta. Som du påpekar är det mer utförligt när det gäller profilen eller fritidsartikeln. Men det kan även förekomma i nyhetsartiklar där man presenterar nya personer, men det blir oftast inte lika personligt.

Artikeln *Triss i damer* innehöll uppgifter om lön, bostadsläge, familj och civilstånd. Det är synd att den informationen saknades i presentationen av den nya personalchefen och universitetsdirektören. En orsak (även om det är en dålig ursäkt) är att dessa artiklar var baserade på fråga och svar. Lönen för universitetsdirektören var inte heller klar vid tiden för publicering. Att vi för ovanlighetens skull publicerade lönen för de nya områdescheferna beror på att redaktionen fick samtal från personer som reagerade på den höga lönenivån.

Vi försöker alltid beakta jämställdhetsperspektivet i tidningen, det är en oerhört viktig fråga för oss. Därför redovisar vi lönen för herrduon: universitetsdirektör Jörgen Tholin tjänar 92 000 kronor, och personalchef Håkan Berg, 64 000 kronor.

FOTO: SOFIA RUNARSDOTTER

FÖR SNART SEX ÅR sedan inledde jag mitt arbete i GU:s styrelse, utnämnd av regeringen. Jag inbjöds genast att skriva en krönika i GU Journalen och min huvudpoäng var att universitet varken behövde eller borde vara lika. Det är särskilt viktigt i Göteborg, som har en viktig del av sin styrka i bredden och därför behöver profilerande inslag.

Universitet världen över tänker nu i stort sett alla på detta sätt. Precis som i Sverige ges universitet förhållandevis fria men mycket ansvarsfulla utvecklingsmandat. Även om regeringen ville gå ännu längre i autonomi är ett svenskt universitet 2013 väldigt mycket friare än det var när murarnas fall i svensk högskola inleddes – ganska precis 1989. En rimlig förmodan är att universitetens organisation ändras ännu djupare under åren framöver. Behöver vi de fakulteter vi har? Hur ser de miljöer ut som förenar forskningens gränslösa dynamik med en allsidig träning av studenter för en värld av utmaningar? Vad talar för att planeten jorden år 2100 befolkas av bulkvaror som kallas "ekonomer", "ingenjörer", "jurister"?

Samtidigt blir det en allt hårdare kontroll av vad goda prestationer ska betyda: studentpoäng, examina, publicering, citering, patent, licenser, intjänning. Ovanpå dessa kommer de internationella rankinglistorna.

TRANSPARENS INFÖR medborgare och folkvalda och alla dem som samarbetar med oss är bra och nödvändigt, men utvecklingen medför också risker. En uppenbar risk är att ledningarna i sin ambition att positionera sina universitet låter mekaniska utvärderingsmått styra allt från lärarnas löner till vad universitetet bör ägna sig åt. Det är ett ansvarslost sätt att utnyttja den nya frihet som styrelserna faktiskt har att fördela hela universitetets anslag från staten och jag är mycket glad över att GU tillämpar detta instrument med försiktighet.

Konsten att leda universitet idag

Till det allra viktigaste som GU arbetat med under de senaste åren hör därför den universitetsövergripande strategin. Under min tid i GU-styrelsen har jag varit med om två sådana processer. Jag kom in

är möjligt, tusentals medarbetare har deltagit i seminarier och diskussioner och nu pågår ett genomförandearbete som egentligen aldrig kan avstanna utan bara övergå i nya förändringar när den dagen

»Universitetens historia är själv
det bästa beviset: föränderlighet
och förnyelse är permanent.«

i slutskedet av den första, som på goda grunder försökte utpeka just ett antal profiler eller styrkeområden. Nackdelen var att det var lite oklart vad detta skulle leda till men också hur man kommit fram till dem.

NÄR GU STARTADE sitt nya strategiarbete Vision 2020 gjordes arbetet annorlunda. Jag känner inte till något större universitet vare sig i Sverige eller någon annanstans som lika grundligt förberett en strategi genom en demokratisk och öppen process. Resultatet är framförallt en artikulering av universitetets värden, snarare än enkla framgångsmått och styrmekanismer.

Att leda universitet är en oändligt mycket mer komplex process idag än det var 1989, mitt symboliska startår. En ledning måste ta ställning, välja bort, hela tiden söka de former och vägar som bär framåt. Man kan inte låta hela områden förfalla för att andra blomstrar och åter upp hela resurskakan. Man måste framförallt följa med sin tid och helst leda utvecklingen, man kan inte nöja sig med det befintliga. Universitetens historia är själv det bästa beviset: föränderlighet och förnyelse är permanent.

Just därför är deltagandet av universitetens studenter och personal (all personal) fullkomligt avgörande. Utan detta deltagande blir idéerna inte de bästa och beslut och strategier får ingen legitimitet. Visionsarbetet på GU visar att detta

kommer. En väldig crowdsourcing i realtid, kan man säga.

Men GU är tyvärr ett undantag. På nationell nivå ser vi väldigt lite artikulering av den akademiska professionens hållning och perspektiv. Alla verkar överens om att vi ska leva av kunskap men de främsta förmedlarna och producenterna av den är, med några lysande individuella undantag, en röst som sällan hörs. När jag öppningstalade på SULF-kongressen för en tid sedan uppstod jubelstämning när jag gjorde detta enkla påpekande.

UNIVERSITET OCH högskolor är en av landets viktigaste institutioner, de omsätter 65 miljarder, mer än någon annan statlig sektor. Vi som arbetar där gör mycket som är bra, men vi är inte bra på att formulera vår uppfattning om hur denna livsviktiga samhällsangelägenhet bör se ut, hur den bör arbeta och vilka samhällsvärden vi vill tjäna. Vi kommer förstås inte att bli överens om allt, men diskussionen är nödvändig. Att den är möjlig visas av GU:s visionsarbete!

SVERKER SÖRLIN

Sverker Sörlin är professor vid avdelningen för historiska studier av vetenskap, teknik och miljö vid KTH, där han arbetar med uppbyggnaden av KTH Environmental Humanities Laboratory. Hans senaste bok på svenska är *Alltings mått: Humanistisk kunskap i framtidens samhälle* (Norstedts 2012). Han avgår som ledamot av GU-styrelsen i juni.

NY PÅ JOBBET

INGA-BRITT AHLENIUS är ny innehavare av Assar Gabrielssons gästprofessur på Handelshögskolan. Bland annat är hon känd för att, som generaldirektör för Riksrevisionsverket, bidragit till att riksrevisionen blev en oberoende myndighet. Hon var också verksam i den korruptionsutredning som 1999 ledde till att Europeiska kommissionen fick avgå. Hon har även skrivit en starkt kritisk bok om FN:s generalsekreterare Ban Ki-Moon.

ULF DALNÄS, tidigare universitetslektor vid Musikhögskolan (nuvarande Högskolan för scen och musik), utbildningsledare vid konstnärliga fakulteten, medlem i Svenska Bolognaexpertgruppen, vice president i European League of Institutes of the Arts (ELIA) och utredare på universitetsledningens kansli, är ny chef vid konstnärliga fakultetskansliet. Tjänsten kombineras med utbildningsfrågor.

PER HOLMBERG, lektor vid institutionen för svenska språket, är ny koordinator för Nationella nätverket för svenska med didaktisk inriktning, SMDI.

Nätverket fyller också 10 år.

LENNART JACOBSSON, expert på Bechterews sjukdom och andra inflammatoriska ryggsjukdomar, är ny professor i reumatologi och inflammationsforskning. Han var bland annat faktagruppsordförande i den arbetsgrupp som tog fram Socialstyrelsens riktlinjer kring reumatiska sjukdomar i våras.

OVE SERNHEIDE, ungdomskulturforskare, är ny professor vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande. Han har bland annat skrivit

ett tjugotal böcker om musikens betydelse i ungdomskultur och om ungas informella lärande. I december var han en av arrangörerna för konferensen Youth in Transition - Culture and Marginalization: Between the Local and the Global.

MAGNUS SIMRÉN, professor i medicinsk gastroenterologi och hepatologi samt överläkare, har utsetts till vetenskaplig sekreterare för United

European Gastroenterology, den europeiska organisationen för läkare specialiserade på mag-tarmsjukdomar. Bland annat ska ha leda arbetet med att ta fram program för Europas största och mest betydelsefulla kongress för läkare inom området mage-tarm.

BENJAMIN SCHNEIDER, professor i teoretisk filosofi vid Hamburgs universitet, är 2013 års Humboldtstipendiat vid institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori. Under sin vistelse här kommer han bland annat att färdigställa monografin *Because* som handlar om ordet "därför".

JORIS VERDIN, en av världens ledande specialister på 1800-talets franska orgel- och harmoniumrepertoar, är våren 2013 gästforskare vid Högskolan för scen

och musik samt vid orgelforskningscentret GOArt. Han ska ge mästarclasser i kyrkomusik, orgel och klaverinstrument samt forska om César Francks orgel- och harmoniumverk.

Akademi Valand

Anna Anderberg, ekonom (HDK)
Barbara Bonney, gästprofessor (Högskolan för scen och musik)
Klara Brynge, doktorand (HDK)
David Carlsson, universitetslektor (HDK)
Ossian Gustavsson, tekniker (HDK)
Emma Linde, universitetsadjunkt (HDK)
Anna Linder, bitr. forskare
Ingrid Ryberg, bitr. forskare

Företagsekonomiska institutionen

Henrik Agndal, professor
Richard Nakamura, universitetslektor
Ramsin Jakob, universitetslektor

Institutionen för biologi och miljövetenskaper

Linn Bäckdahl, ekonomiadministratör
Eevi Rintamäki, gästprofessor
Carola Stavrevska, ekonomiadministratör

Institutionen för biomedicin

Martin Andersson, amanuens
Jin Chunsheng, forskare
Daniel Jonsson, amanuens
Harriet Nilsson, forskare
Stina Ringdahl, utbildningsadministratör
Maria Ana Rodriguez-Pineiro, forskare
Christoffer Vannas, amanuens
Louise Wetterling, amanuens

Institutionen för didaktik och pedagogisk profession

Jörgen Dimenäs, universitetslektor
Peter Erlanson, universitetslektor
Christina Osbeck, universitetslektor
Birgitta Svensson, universitetslektor
Eva Taflin, universitetslektor

Institution för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori

Andreas Ott, utbildningshandläggare
Claes Strannegård, forskare

Institutionen för globala studier

Signe Borch, doktorand
Cecilia Ekström, doktorand
Kenneth Hermele, universitetslektor
Simon Larsson, doktorand

Institutionen för historiska studier

Dominic Ingemark, universitetslektor
Ann-Louise Schallin, universitetslektor

Institutionen för kemi och molekylärbiologi

Dan Gall, doktorand
Kiran Busayavalasa Kumar, forskningsassistent
Marco Suarez, doktorand

Institutionen för kliniska vetenskaper

Caterina Finizia, adjungerad professor
Bo Wängberg, adjungerad professor

Institutionen för kost- och idrottsvetenskap

Beatrix Alguren, universitetslektor
Christer Bengtsson, universitetsadjunkt
Lennart Gullstrand, universitetslektor

Institutionen för kulturvetenskaper

Elisabet Apelmo, universitetslektor
Sofia Bull, universitetslektor

Institutionen för medicin

Robin Fornazar, bitr. forskare
Maria Gårdmark, bitr. forskare
Moa Lewis Hallmyr, bitr. forskare
Malin Hansson, bitr. forskare
Josefin Henninger, amanuens
Maria Johansson, bitr. forskare
Linda Nilsson, bitr. forskare
Eva Novik, universitetsadjunkt
Karin Nylen, universitetslektor
Katarina Markinhuhta Rydén, laboratorieassistent
Puja Shahrouki, amanuens

Institutionen för nationalekonomi med statistik

Erik Hjalmarsson, professor
Randi Hjalmarsson, professor

Institutionen för neurovetenskap och fysiologi

Emilie Eliasson, amanuens
Richard D. Johnson, gästprofessor
Amanda Lahti, amanuens
Niklas Mattsson, forskare
Samuel Palm, amanuens
Jenny Wähländer, amanuens
Jin Li Yang, amanuens

Institutionen för odontologi

Lars Dahlström, forskare
Magnus Havås, ekonom
Grethe Jonasson, forskare

Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande

Hannele Granström, studieadministratör
Mia Heikkilä, universitetslektor
Margareta Sjöberg, adjungerad universitetsadjunkt
Johan Söderman, universitetslektor

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik

Jasmine Bylund, universitetsadjunkt
Anna Hulterström, universitetsadjunkt
Liisa Uusimäki, universitetslektor

Institutionen för tillämpad IT

Mikael Lind, forskningskoordinator
Sofia Serholt, doktorand

Juridiska institutionen

Karin Björelid, projektledare
Robert Eneljung, gästlärare

Zuzan Ismail, amanuens
Evelina Karlsson, amanuens
Sari Kouvo, gästlärare
Christer Ranch, gästlärare

Psykologiska institutionen

Linn Allwood, bitr. forskare
Gro Einarsdottir, bitr. forskare
Taina Kjär Guldborg, bitr. forskare
Sara Ingevaldson, doktorand

Statsvetenskapliga institutionen

Lovisa Möller, bitr. forskare
Linn Sandberg, bitr. forskare

SamBio Core Facilities

Johan Lengqvist, forskare
Anna-Karin Pählman, forskare

Svensk Nationell Datatjänst

Stefan Ekman, forskningsamordnare
Anton Hesselbom, systemutvecklare

Övriga

Diana Bernin, forskare vid svenskt NMR Centrum
Barbara Bonney, gästprofessor vid Högskolan för scen och musik
Mirek Dymitrow, doktorand vid kulturgeografiska inst.
Fredrik Edlund, tekniker vid serviceavdelningen
Johanna Egerup, projektsamordnare vid Havsmiljöinstitutet
Dimitri Farheden, projektassistent vid inst. för språk och litteraturer
Ethan Gifford, doktorand vid inst. för ekonomi och samhälle
Pia Hammar, lönehandläggare på personalavdelningen
Pernilla Jacobson, universitetsbibliotekarie vid Biomedicinska biblioteket
Caspar Jordan, receptionist vid serviceavdelningen
David Kjellin, universitetsbibliotekarie vid Pedagogiska biblioteket
Michael Klages, forskare vid Sven Lovén Centrum för marina vetenskaper
Johan Larsson, webbutvecklare vid Digitala tjänster
Jorge Matus, lokalvårdare
Pia Moberg, universitetslektor vid inst. för språk och litteraturer
Helena Nilsson, utbildningshandläggare vid LUN:s kansli
Susanne Persson, receptionist vid serviceavdelningen
Henrik Rosenkvist, universitetslektor vid inst. för svenska språket
Allison Rovny, postdoktor vid inst. för sociologi och arbetsvetenskap
Katarina Steffenburg, handläggare vid serviceavdelningen

UTMÄRKELSER

CECILIA BJÖRCK, universitetslektor vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande, har tilldelats Hilding Rosenberg-stipendiet av Kungliga Musikaliska Akademien. Hon får priset för avhandlingen *Claiming Space—Discourses on Gender, Popular Music and Social Change*.

LACHEZAR KOMITOV, professor i fysik, har tilldelats the Merck Award. Hans grupp har bland annat upfunnit en ny familj material, så kallade upplinjeringsmaterial, som kan användas i LCD-skärmar och har förbättrat kvaliteten på plattskärmar.

BARBRO LENNÉER AXELSSON, universitetslektor i psykologi på institutionen för socialt arbete, har av 60-årsjubilerande

International Planned Parenthood Federation utsetts till årets volontär. Ur motiveringen: "... för hennes insatser för mänskliga rättigheter, abortfrågan, sexuellt våld och mäns roll gällande våld i nära relationer. Genom Barbros arbete har SRHR-frågorna (sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter) hamnat på den internationella agendan. Genom Barbros ordförandeskap för IPPF i Europa, 1996–2001, växte organisationen och genusfrågorna hamnade i fokus." RFSU var en av initiativtagarna till IPPF som idag finns i 150 länder. 60-årsjubileet firades med en konferens i Johannesburg med över 400 inbjudna gäster.

Barbro Lennéer Axelsson är RFSU-vertan med ett flera decennier långt förflutet inom organisationen som bland annat vice ordförande i RFSU:s förbundsstyrelse. Hon har också arbetat med påverkan av politiker runt om i världen för att ändra på olika former av lagstiftning, införa sexualundervisning i skolan, bygga upp ungdomsmottagningar och preventivmedelsrådgivning, inte minst på grund av HIV/AIDS samt oönskade graviditeter hos tonåringar.

Knut och Alice Wallenbergs stiftelse har utnämnt följande GU-professorer till Wallenberg Scholars: **Thierry Coquand**, institutionen för data- och informationsteknik, forskar inom grundläggande matematik och bevissteori; **Richard Nuetze**, institutionen för kemi och molekylärbiologi, forskar om hur membranproteiner rör sig i celler; **Patrik Rorsman**, institutionen för neurovetenskap och fysiologi, ägnar sig åt experimentell diabetesforskning. Forskarna får 15 miljoner vardera i anslag.

Följande personer från GU har valts in i Kungliga Vetenskaps- och Vitterhets-samhällets vetenskapsavdelning: **Kristina Sundell**, professor i zoofysiologi; **Inger Ekman**, professor i omvårdnad; **Gunnar C. Hansson**, professor i medicinsk och fysiologisk kemi; **Ann Hellström**, professor i pediatrik oftalmologi; **Mats Jontell**, professor i endodonti med oral diagnostik; **Claes Ohlsson**, professor i hormonell reglering av benmetabolism och tillväxt; **Susanna Fellman**, professor i ekonomisk historia; **Thomas Sterner**, professor i miljöekonomi; **Lars Borin**, professor

i språkvetenskaplig databehandling; **Laura Downing**, professor i afrikanska språk samt **Anna Hannesdóttir**, docent i nordiska språk. Till Vitterhetsavdelningen har **Ingrid Elam**, Konstnärliga fakultetens dekan, valts in. **Mats Malm**, professor i litteraturvetenskap, har blivit invald som arbetande ledamot i den filosofisk-filologiska klassen.

Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället har tilldelat **Joakim Sandberg**, docent i praktisk filosofi, **Albert Wallins** vetenskapspris på 50 000 kronor.

Rikard Wingård, forskare i litteraturvetenskap, får samtidigt **Per Nyströms** vetenskapspris på 30 000 kronor.

Följande lärare har tilldelats pedagogiska priser av Göta studentkårs naturvetar-sektion: **Dag Hanstorp**, professor vid institutionen för fysik; **Ola Wetterberg**, professor vid institutionen för kulturvård; **Göran Broström**, universitetslektor vid institutionen för geovetenskaper; **Mariana Pereira**, doktorand vid institutionen för matematiska vetenskaper; **Angela Wulff**, professor vid institutionen för biologi och miljövetenskap samt **Lennart Sjölin**, professor vid institutionen för kemi och molekylärbiologi.

ANSLAG

Alli Klapp, betygs-forskare vid institutionen för pedagogik och specialpedagogik, får 2,1 miljoner kronor från Vetenskapsrådet för en tvåårig internationell postdoktorstjänst vid Columbia University i New York.

Christine Hansen, forskare vid institutionen för historiska studier, får 5,3 miljoner kronor från Formas för projektet Att leva med elden: klimatförändringar, brandkatastrofer och befolkningsökning i sydöstra Australien.

Martin Hedesström, forskare i psykologi, får cirka 5,5 miljoner kronor från Formas för projektet Metoder för att främja integrering av miljöaspekter i pensions-sparande och aktieinvesteringar.

Itedele Namro Redwan, institutionen för kemi och molekylärbiologi samt nanoforskaren **Ronny Knut** har av Vetenskapsrådet beviljats internationella postdoktorstjänster.

Staffan Rydén, prefekt vid Högskolan för scen och musik, har, tillsammans med konsert-huschefen **Helena Wessman** och före detta kulturchefen **Sture Carlsson**, fått 1 miljon kronor från Torsten Söderbergs Stiftelse för arbete med Herbert Blomstedts samling. Den världsberömda dirigenten har donerat sin

samling noter, partitur, inspelningar och handskrifter till UB. Det handlar om cirka 500 hyllmeter material.

AFA Försäkring har delat utföljande medel: **Marianne Törner**, institutionen för medicin, får 4,2 miljoner kronor för att undersöka varför danska byggnadsarbetare oftare drabbas av olyckor än svenska; **Mary Jo Wick**, institutionen för biomedicin, får 2 miljoner kronor för att studera de kroniska tarmsjukdomarna Crohns sjukdom och ulcerös kolit; **Thomas Jordan**, institutionen för sociologi och arbetsvetenskap, får 0,4 miljoner kronor för att intervjua 12 organisationskonsulter om deras metoder för konflikthantering i arbetsgrupper.

Följande forskare vid institutionen för biologi och miljövetenskap har fått medel från Formas: **Thomas Backhaus** får 4,2 miljoner kronor för Akvatisk miljöriskbedömning av antimykotika; **Bethanie Carney Almoth** får 5,7 miljoner kronor för Ett hav av plast: Är plast partiklar toxiska för fiskar?; **Anna Godhe** får 5,1 miljoner kronor för Genomik på återuppväckta mikroalger för att avslöja antropogent inducerad evolution; **Tobias Rütting** får 7,5 miljoner kronor för att identifiera möjligheter att begränsa förluster av gödselkväve från jordbruksmark; **Carl Erik Olof Selander** får 4 miljoner kronor för Laxlus bekämpning med naturliga kemiska signaler; **Kristina Sundbäck** får 3,5 miljoner kronor för Grunda mjukbottens roll som filter i kuzonen - håller den på att förändras?; **Robin Svensson** får 3,2 miljoner kronor för Invasion av främmande arter: ett försök att förstå de underliggande mekanismerna; **Ann Larsson**, får 4,5 miljoner kronor för Utveckling av ett uthålligt fiske med agnade passiva redskap: utforskande av havskraftans navigering i lockande doftplymer.

Följande forskare vid institutionen för geovetenskaper får medel från Formas: **Fredrik Lindberg** får 4,8 miljoner kronor för CLIMPLAN - ett enkelt och effektivt klimatplaneringsverktyg med fokus på stadsklimatologi och stadsplanering; **Sofia Thorsson** får 8,6 miljoner kronor för Värdering av ekosystemtjänster av urban grönska.

BÖCKER / BLOGGAR

Ordbok i mobilen

För ett år sedan kom Svenska Akademiens ordlista som app till Iphone- och Android-telefoner. Nu har Akademien släppt en nerladdningsbar version.

– Det handlar om SAOL Plus, en datorversion av SAOL 13 som gavs ut 2007 och där samtliga böjningsformer av alla uppslagsord finns med, förklarar **Sture Berg**, forskare och biträdande redaktör för SAOL-redaktionen som finns vid institutionen för svenska språket.

Historisk blogg

Kenneth Nyberg, docent i historia, är initiativtagare till en ny blogg vid institutionen för historiska studier. Bloggen vänder sig till alla som vill veta mer om vad som händer inom antikvetenskap, arkeologi och historia.

Vad ser du fram emot under 2013?

Kenneth Nyberg
Docent i historia

– **ATT NÅGON GÅNG** i vår få välkomna min frus familj, som bor på olika håll i Sydostasien, till Sverige och sedan göra en rundresa i Italien med dem. Jag ser också fram emot att tillbringa några veckor i Madrid för att samla material till min forskning om Linnélärjungen **Pehr Löfling**. Det är en fin stad där många tyvärr har det väldigt kärt just nu.

Susanne Eriksson
Universitetslektor vid institutionen för biologi och miljövetenskaper

– **ALLT NYTT JAG** kommer att lära mig, både i det lilla och i det stora perspektivet. Att (efter en tuff sortering bland tidstjuvarna) få tid till att "bara vara" emellanåt. Och som varje år: att upptäcka årets första blåsippan i Vägerröds dalar.

Joakim Hurtig
Administrativ chef på institutionen för neurovetenskap och fysiologi

– **ATT FÅ TA MIG AN** min nya roll som administrativ chef som jag tillträdde 1 januari. Förhoppningsvis får vi också alla lite arbetsro efter ett, för många av oss, turbulent 2012.

Åsa Mäkitalo
Professor i pedagogik

– **JAG ÄR KOORDINATOR** för styrkeområdet Lärande och utvecklar just nu ett samarbete med sju olika fakulteter. Vi har just fått nya medel för 2013–2015, så det arbetet är något jag ser fram emot.

Anja Karlsson
Forskare i kultur-geografi

– **EUROPAFORSKARDAGEN** den 12 mars om EU som global aktör. Programmet ser grymt ut! Ser också fram emot att flytta till institutionen för globala studier. Efter sex år på Handelshögskolan känns det spännande att få byta miljö. Hoppas också att 2013 blir året då någon ska lyckas motivera för mig varför vi betalar sådana koplösa mängder OH.

Ung, global och kreativ I JAPAN OCH NEW YORK

De är fotografer, musiker, formgivare och konstnärer. De har alla lämnat sitt hemland Japan för hoppet om ett kreativt liv i New York.

– Globaliseringen har gett unga människor möjligheter som deras föräldrar bara kunnat drömma om. Men den som inte lyckas har svårt att komma tillbaka, förklarar etnologen Lisa Wiklund.

MELLAN 2008 och 2012 åkte Lisa Wiklund flera gånger till Williamsburg, Brooklyn, New York. Hennes mål var sexton unga japaner som på olika sätt brutit mot sin bakgrund för att istället leva kreativa liv i USA.

– Bland annat intervjuade jag juristen Aki som jobbar som hårstylist och bor ihop med en annan man. Hans föräldrar hade egentligen önskat att han tog över deras gård. Emi, också jurist, menar att hon får allergiska reaktioner av att jobba på kontor, och är nu fotograf. Hon är lycklig över att äntligen umgås med människor med samma intressen som hon och har bland annat gjort ett projekt där hon fotograferade män med skägg i stadsdelen.

I sin avhandling slår Lisa Wiklund hål på två myter.

– Den ena handlar om att japaner skulle vara så väldigt annorlunda, svåra att förstå. Så är det inte. Alla människor färgas naturligtvis av de erfarenheter de gjort, bland annat på grund av den kultur de vuxit upp i. Men mina informanter har trots allt klarat av att göra obekväma val, som går emot gamla traditioner.

Den andra myten är att unga människor med konstnärsambitioner, inte minst de från Japan, är rika och bortskämda, med föräldrar som står för notan.

– Men faktum är att efter den ekonomiska krisen i Japan på 1990-talet har också medelklassen fått problem. Och om inte ens den som gått på de mest välnummerade universiteten är garanterad en god karriär kanske man lika gärna kan satsa på en mer osäker konstnärsidentitet.

DE PERSONER Lisa Wiklund undersökt lever istället under ganska enkla förhållanden. De jobbar extra i barer och klädbutiker och är stolta över vad de offrar för att kunna ägna sig åt sin konst.

– De är också mycket kritiska till de materialistiska värderingar som de menar präglar Japan och vänder sig mot japansk populär-

kultur som de ser som ytlig och sexistisk.

Hur klarar sig då de japanska konstnärerna i Williamsburg? Inte så jättebra, berättar Lisa Wiklund.

– En kvinnlig konstnär hade haft flera separatställningar och en filmare hade vunnit flera priser. Men fyra av mina informanter har flyttat hem. Ett exempel är trummisen Miho som efter en cykelolycka och en sjukhusräkning på 8 000 dollar plötsligt förstod att hennes sociala skyddsnät var obefintligt. Hon återvände trots att hon egentligen inte ville eftersom hon knappt kunde försörja sig i USA.

JAPAN ÄR FORTFARANDE i hög grad präglad av bestämda samhällsnormer. Unga män förväntas stanna hos samma arbetsgivare hela livet och sakta med säkert jobba sig upp.

– Den som tillbringat fem år i New York har därför väldigt svårt att komma tillbaka, berättar Lisa Wiklund. Utländska referenser är inte särskilt uppskattade och en informant, musikern Gaku, berättade att han ännu inte fått ett riktigt jobb, trots att det var över ett år sedan han återvänt till Japan. Och även om det är allt vanligare med yrkesarbetande kvinnor är hemmafruidealet där fortfarande starkt.

Men att den globaliserade världen ändå ökar möjligheterna att själv välja sitt liv, oberoende av nationell bakgrund eller klass, är tydligt. Och det är något Lisa Wiklund hoppas kunna studera mer i framtiden.

– Denna termin kommer jag att ägna åt undervisning samt åt att söka finansiering för kommande projekt. Mina forskningsintressen är främst urbanitet samt kosmopolitiska och globaliserade processer.

EVA LUNDGREN

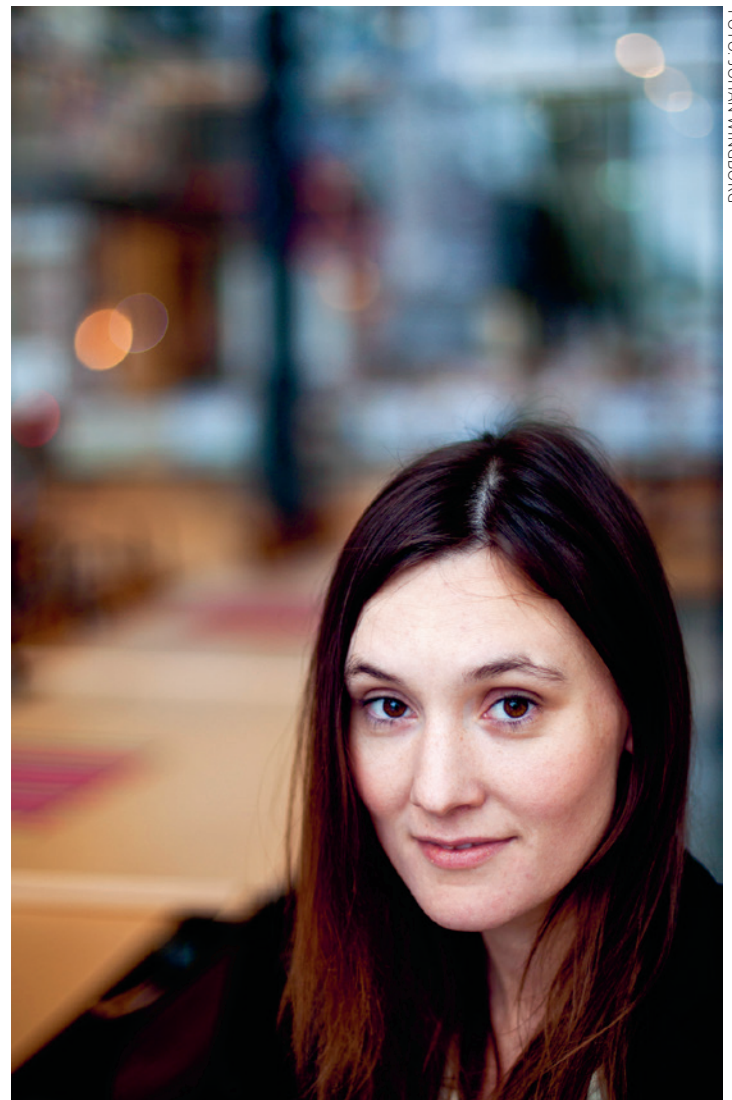

FOTO: JOHAN WINGBORG

LISA WIKLUND

AKTUELL: Med en avhandling vid institutionen för kulturvetenskaper: *Kreativa liv. Konstnärligt arbete och kosmopolitisk vardag i Williamsburg, Brooklyn, New York*

BOR: På Södermalm i Stockholm, pendlar till Göteborg

FAMILJ: Sambo

ÅLDER: 31 år

INTRESSEN: Människor och deras vardagsvärldar, litteratur, goda vänner, god mat och gott vin